

01వశ్లోకం

శి, వ అను రెండు అక్షరాలు ఎంత గొప్పవో ఈ మొదటి శ్లోకంలో కవి చెబుతున్నారు.

శిఖరిణీ

శివేతి ద్వావర్ణౌ పరపద నయద్ధంస గరుతౌ

తటౌ సంసారాబ్దే ర్నిజ విషయ బోధాఙ్కుర దలే ।

శ్రుతే రంతర్గోపాయిత పర రహస్యౌ హృదిచరౌ

ఘరట్టగ్రావాణౌ భవ విటపి బీజౌఘ దలనే ॥

ప్రతిపదార్థం

శివ+ఇతి - శి, వ అను)

ద్వావర్ణౌ - రెండు అక్షరాలు)

పరపద నయత్ + హంస గరుతౌ- మోక్షము అను ఉన్నతమైన ఆకాశమువైపు మనలను తీసుకుపోవు రెండు హంసల రెక్కల వంటివి శివ అను రెండు అక్షరాలు)

తటౌ సంసార+అబ్ధేః ,- సంసార+అబ్ధేః , తటౌ-సంసారమను సముద్రమునకు రెండు ఒడ్డుల్లాంటివి శివ అను రెండు అక్షరాలు)

నిజ విషయ బోధ +అంకుర దలే -తనయొక్క అనగా ఆత్మ జ్ఞానము అను అంకురము నుంచి వచ్చిన రెండు దళాలు శివ అను రెండు అక్షరాలు)

శ్రుతేః అంతః +గోపాయిత పరరహస్యౌ- వేదంలో దాచబడ్డ రహస్యంగా చెప్పబడిన కర్మ, జ్ఞాన మార్గములనే రెండు శ్రేష్ఠమయిన రహస్యములు కలిగినవి శివ అను రెండు అక్షరాలు.)

హృదిచరౌ - హృదయమునందు చరించునవి శివ అను రెండు అక్షరాలు)

ఘరట్టగ్రావాణౌ భవ విటపి బీజౌఘ దలనే -(రెండు తిరుగలి రాళ్ళలా , జన్మలనే చెట్లను పుట్టించగల కర్మలనే విత్తనాల సమూహమును చీల్చునవి, పిండిచేయునవి,)

02వశ్లోకం

శి, వ అను రెండు అక్షరాలు ఎంత గొప్పవో ఈ రెండవ శ్లోకంలో కవి చెబుతున్నారు.

శిఖరిణీశ్లోకం:

శివేతి ద్వావర్ణౌ జనన విజయ స్తంభ కలశౌ

దురంతాంతర్ధ్వాంత ప్రమథన శుభాధాన చతురౌ _

మహాయాత్రాధ్వస్య ప్రముఖ జనతా కంచుకివరౌ

మరుత్ఘుంపాయౌ తౌ కృతఫల నవాంభోదమథనే __

ప్రతి పదానికి అర్థం:

శివ+ఇతి → "శివ" అనే

ద్వావర్ణౌ → రెండు అక్షరాలు (ద్వి + వర్ణ = రెండు అక్షరాలు)

జనన → జనన,మరణాలపై (జీవనచక్రంపై)

విజయ → సాధించిన విజయాన్ని సూచించే

స్తంభ → స్తంభముల మీద పెట్టిన

కలశౌ → కలశాల వలె పవిత్రమైనవి. (రాజులు విజయం సాధించినప్పుడు విజయ స్తంభాలు పాతి, వాటిపై కలశాలు లేదా జెండాలు పెడతారు .అలాగే జనన మరణాలపై విజయం సాధించటానికి గుర్తుగా ఆ విజయ స్తంభాల మీద పెట్టిన కలశాల వంటివి శి,వఅనే రెండు అక్షరాలు

దురంత → అత్యంత భయంకరమైన

అంతః+ధ్వాంత → అంతర్గతమైన అంధకారాన్ని

ప్రమథన → ఛేదించి నశింపజేసి

శుభ+ఆధాన → వెలుగులశుభాన్ని ప్రసాదించే

చతురౌ → చతురమైన సూర్యచంద్రుల వంటివి శి,వ అనే రెండు అక్షరాలు

మహాయాత్రా → సంసార మహాయాత్ర అను (పునర్జన్మ చక్రం లేదా మోక్ష ప్రయాణంలో)

అధ్వని → మార్గములో

ప్రముఖ → ముఖ్యమైన

జనతా → జన సంఘటనల మధ్య

కంచుకివరౌ → రక్షణగా నిలిచే ఇద్దరు అంగరక్షకుల వంటివి శివ అనే రెండు అక్షరాలు

తౌ → ఆ రెండు (- "శి" & "వ") కృతఫల → ప్రారబ్ధ కర్మఫలాన్ని ఇచ్చే

నవాంభోద మథనే → కొత్తదైన మేఘములను మథించి నశింపజేసి

మరుత్ +ఝంపాయౌ → చెల్లాచెదరు చేసే ప్రచండ వాయువుల వంటివి (ప్రారబ్ధ కర్మ ఫలాన్ని కురవటానికి సిద్ధంగా ఉన్న ప్రళయకాల మేఘాలను చెల్లాచెదరుచేసి రక్షించే ప్రచండ వాయువులు శివ అనే రెండక్షరాలు .ప్రారబ్ధమనగా ప్ర+ అరబ్ధము. ఎప్పటినుంచో మనం చేసుకున్న కర్మ ధనస్సు నుంచి విడిచిపెట్టిన బాణంలా ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించింది. అది జీవ లక్ష్యాన్ని తాకక తప్పదు. కాని ఆ ప్రారబ్ధ బాణాన్ని కూడా ఆపగలిగే శక్తి శివ అనే రెండక్షరాలకు ఉన్నదని శంకర భగవత్పాదుల వారి వర్ణన)

సారాంశం:

"శి" మరియు "వ" అనే రెండు అక్షరాలు జనన మరణ చక్రాన్ని నిలిపివేస్తాయి. ఇవి మానవ జీవితంలో అంధకారాన్ని తొలగించి మోక్షాన్ని ప్రసాదించే శక్తిని కలిగి ఉంటాయి. ఈ అక్షరాలు మోక్ష మార్గంలో శరణార్థులకు రక్షణ కవచంలా నిలుస్తాయి. మన జీవిత యాత్రలో జీవిత యాత్రలో ఎదురయ్యే ప్రారబ్ధ కష్టాలను పరిష్కరించి, జీవన విజయాన్ని అందిస్తాయి.

... **03శ్లోకం:**

శివేతి ద్వౌవర్ణౌ శివమవదతాం చైవ వసుధా--
ముభాభ్యాం వర్ణాభ్యాం రథరథిక యో రాజ్యకలనాత్ _
తతః సర్వః శేషః పరికర ఇహాన్యత్కిమపి నో
క్వ చాహం క్వ త్వం వా క్వ పరమిదమూహ్యం బుధగణైః __ 3 __

ప్రతిపదార్థం:

శివ+ఇతి→ 'శివ' అని

ద్వౌ వర్ణౌ → రెండు అక్షరాలు

శివం → శివుని

అవదతాం → చెప్పేవారికి

చ → మరియు

ఏవ → ఇట్లే

వసుధామ్ → భూమి

ఉభాభ్యాం → ఆ రెండింటి (శి-వ అక్షరాల ద్వారా)

వర్ణాభ్యాం → అక్షరాల ద్వారా(శి-వ అక్షరాల ద్వారా)

రథరథిక → రథము మరియు రథికుడు (శివుడు)

యః → ఏ శివుడు

రాజ్యకలనాత్ → పరిపాలన వ్యూహం ద్వారా

తతః → అటుపిమ్మట

సర్వః → అంతా

శేషః → మిగిలిన

పరికరః → ఉపకరణాలు

ఇహ → ఈ లోకంలో

అన్యత్ +కిమపి → మరేదైనా

న→ లేవు

క్వ → ఎక్కడ

చ → మరియు

అహం → నేను

క్వ త్వం వా → నీవెక్కడ?

పరం → పరతత్త్వం (శివమయమయిన సత్యం)

క్వ → ఎక్కడ

ఇదమ్ → ఇది

బుధగణైః → పండితులచే ఊహ్యం → ఊహించదగినది

తాత్పర్యం (సారాంశం):

ఈ శ్లోకం త్రిపురాసుర సంహార సందర్భాన్ని వివరిస్తుంది. శివుడు రథికుడు, భూమి (వసుధా) ఆయన రథము. ఈ రెండు (రథికుడు, రథం) శివ అనే రెండు అక్షరాల ద్వారా సూచించబడుతున్నాయి. అంటే, 'శి' అక్షరం శివునికి, 'వ' అక్షరం భూమికి సంకేతం. ఈ రెండు అక్షరాలే శివతత్త్వాన్ని తెలియజేస్తున్నాయి.

మిగతా పరికరాలన్నీ (సమూహాలు) ఈ రెండు అక్షరాల్లోనే అంతర్భూతమైపోతాయి.

అంతా శివమయం అయిన ఈ జగత్తులో "నీవెక్కడ? నేనెక్కడ? పరతత్త్వం ఎక్కడ?" దీనిని వివేకులు మాత్రమే ఊహించగలరు. సర్వము శివమయమని భావన.

04 శ్లోకం:

ఈ శ్లోకం "శివ" అనే పదం ద్వ్యక్షర సముదాయముగా ఉన్నప్పటికీ, దానికి రెండు విశిష్టమైన అర్థాలున్నాయని వివరిస్తుంది.

శివేతి ద్వావర్ణౌ విహపరసుఖాధాన చతురౌ
క్రమోచ్చారాద్ధాతోర్వినిమయవశాదర్థఘటనే-
రహస్యార్థో హ్యేషః ప్రకటయతి నామ్ని క్షితిరథం
ప్రజానామానందం కిమితి న విదుర్మూఢధిషణాః __ ४ __

శివేతి = శివ + ఇతి → "శివ" అని

ద్వావర్ణౌ = ద్వౌ + వర్ణౌ → రెండు అక్షరాలు (శి + వ)

ఇహపరసుఖాధాన = ఇహ + పర + సుఖ + ఆధాన → ఇహలోక సుఖాన్ని పరలోక సుఖాన్ని పండించి ఇచ్చు (విహగము), పరమమైన, ఆనందం, స్థాపకుడు (శివుడు)

చతురౌ = చాతుర్యము కలవి.

క్రమోచ్చారాత్ = కర్మ + ఉచ్చారాత్ → వాటిని క్రమంగా ఉచ్చరించినప్పుడు

ధాతోః = → మూలధాతువు యొక్క (ధాతుపదం)

వినిమయవశాత్ = అక్షరాల క్రమము యొక్క మార్పు వల్ల("శి-వ" బదులు "వ-శి")

అర్థ + ఘటనే - అర్థ సమన్వయానికి తగిన విధంగా మారి

క్షితిరథం = భూమిని రథముగా చేసుకొని ప్రయాణించిన శివుని

నామ్ని = నామంలో ఉన్న

రహస్యార్థః = రహస్య + అర్థః → గూఢార్థమును

ప్రజానాం = ప్రజలకు

ఆనందం = సంతోషమును వశీకరించి ఇచ్చుచున్నవి.(శివ అను అప్దము "వశి" అనే పదమై ప్రజల ఆనందాన్ని వశపరిచే అర్థాన్ని ఏర్పరచుతుందని భావం).

హి = నిజముగా

ఏషః = ఈ శ్లోకంలో చెప్పిన విషయం

ప్రకటయతి =లోకములో వెల్లడించుచున్నది

కిమితి = కిమ్ + ఇతి → ఏమి అని అహంకరిస్తూ

మూఢధిషణాః = అజ్ఞానపు బుద్ధి గలవారు

న విదుః = ఈ మార్పును తెలుసుకోలేరు

తాత్పర్యం:

"శివ" అను రెండు అక్షారలు నిష్క లంకంగా ఉచ్చరిస్తే, పరమశివుడిని సూచిస్తూ ఇహ, పరలోక సుఖాలను అనుగ్రహించే మహత్తరమైన నామంగా ఉంటుంది.

అక్షర క్రమం తప్పితే ("శి-వ" బదులు "వ-శి"), "వశి" అనే పదమై అది కూడా ఆనందాన్ని వశపరిచే అర్థాన్ని ఏర్పరచుతుంది.

ఈ తత్వాన్ని అవగతం చేసుకోలేని మూర్ఖులు దీనిని సరిగ్గా అర్థం చేసుకోలేరు.

ఈ విధంగా, శివనామ మహిమను గూడార్థంగా, వ్యాకరణ సంబంధిత విశేషాలతో వివరిస్తున్న గొప్ప శ్లోకం ఇది.

05 శ్లోకం:.

శివేతి ద్వావర్ణౌ యజుషితు చతుర్థ్యేకవచనో
నమః పూర్వో మంత్రః సమజనిజనిధ్వంస హతయే-
తథాపి ప్రజ్ఞాంధాః జననమృతి నక్రాహిజటిలే
పతంత్యేతచ్చిత్రం భవజలధిపంకే శివశివ __ 5

శివ +ఇతి – "శివ" అనే

ద్వౌ వర్ణౌ – రెండు అక్షరాల జంటను

చతుర్థి+ఏకవచనః – చతుర్థీవిభక్తి, ఏకవచన రూపముగా చేసి

నమః పూర్వో మంత్రః – ముందు "నమః" అనే పదం కలిగి ఉన్న మంత్రం గా మారి

జని నిధ్వంస హతయే – జననమరణములను నశింపజేయుటకు

యజుషితు – యజుర్వేదమునందు

సమజని – ఉద్భవించింది, జన్మించింది

తథా +అపి – అయినా

ప్రజ్ఞ+అంధాః – జ్ఞానహీనులు, అజ్ఞానులు

జనన మృతి నక్రాహి జటిలే – జననమరణమనే మొసళ్లు, పాములు కలిగి ఉన్న

భవజలధి పంకే – సంసార సముద్రంలోని బురదలో

పతంతి – పడిపోతున్నారు

ఏతత్ +చిత్రం – ఇది ఎంత ఆశ్చర్యం!

శివ శివ – ఓ శివా! ఓ శివా!

తాత్పర్యం

యజుర్వేదంలో "నమః శివాయ" అనే మంత్రం రూపొందిన విధానం గురించి ఈ శ్లోకం వివరిస్తుంది.

"శివ" అనే రెండు అక్షరాలను చతుర్థీవిభక్తిలో ఉంచి, ముందు "నమః" అనే పదాన్ని కలిపితే, అది "నమః శివాయ" అనే మంత్రంగా మారుతుంది. ఈ మంత్రం జనన-మరణ చక్రాన్ని నశింపజేసే శక్తి కలిగి ఉంది.

అయితే, ఈ మంత్రశక్తి ఉండగానే కూడా అజ్ఞానులు జననమరణమనే మృగాలు (పాములు, మొసళ్లు) నిండిన ఈ భవసాగర బురదలో పడిపోతున్నారు. ఇది ఎంత విచిత్రం! ఓ శివా! ఓ శివా!

ఈ శ్లోకంలో ప్రధానంగా "నమః శివాయ" మంత్ర మహిమను చెప్పడం జరిగింది.

- ఈ మంత్రం యజుర్వేద మూలంతో సనాతనంగా వస్తున్నది.
- ఈ మంత్రాన్ని జపిస్తే జననమరణ చక్రం నుంచి విముక్తి పొందవచ్చు.
- అయినా కూడా అజ్ఞానులు ఈ వేదాంతాన్ని గ్రహించలేక, కష్టసంకటాలతో నిండిన సంసారంలో మునిగిపోతున్నారు.
- ఈ వేదాంతాన్ని అర్థం చేసుకుని, "శివ" నామస్మరణ చేయడం ద్వారా మోక్షాన్ని సాధించవచ్చు.

సారాంశం:

"శివ" అనే నామస్మరణ మోక్షాన్ని ప్రసాదించే మహామంత్రం. కానీ, అజ్ఞానులైన మనుషులు సంసార బంధనంలో చిక్కుకుని ఉంటున్నారు. శివభక్తి ద్వారా జననమరణములను దాటిపోవచ్చు.

06వ శ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ భజత భజదానందజనకే

భువో భర్తా భూత్వా స తు భవతి ముక్తేరపి తథా-

ఉభాభ్యాం వర్ణాభ్యామధిగమయతార్తం వినిమయాత్

వవర్ణో భూభారం దిశతి హి శికారః పరపదమ్ __ ౬ __

ప్రతిపదార్థం:

శివ+ఇ తి - 'శివ' అనే

ద్వౌ వర్ణౌ - రెండు అక్షరములను

భజత – సేవించండి.

భజద +ఆనందజనకే - (ఈ రెండు అక్షరములు) సేవించువారికి ఆనందాన్ని కలిగించును

స తు - ఈ రెండు అక్షరములు సేవించువాడు

భువః భర్తా భూత్వా - భూమికి అధిపతి

భవతి - అవుతాడు

తథా - అలాగే

ముక్తేః అపి - ముక్తికి కూడా అధిపతి అవుతాడు .

ఉభాభ్యాం వర్ణాభ్యాం - ఈ రెండు అక్షరములు

ఆర్తం* అధిగమయత * - కష్టంలో ఉన్నవారిని పైకి తీసుకువచ్చును

వినిమయాత్ - అక్షర మార్పున వల్ల

వవర్ణః - 'వ' అక్షరము

భూభారం - భూమి భారం (భూమి) అనగా రాజ్యాధికారాన్ని

దిశతి - ప్రసాదించును

హి - నిజముగా

శికారః - 'శి' అక్షరము

పరపదమ్ - పరమ పదము (ముక్తి)

తాత్పర్య విశేషాలు :

ఈ శ్లోకంలో ఆదిశంకరులు 'శివ' అనే రెండు అక్షరాల గొప్పతనాన్ని వివరించారు.

'శివ' అనే రెండు అక్షరాలను ఎవరైనా భక్తితో జపిస్తే వారికి ఆనందం కలుగుతుంది. ఈ నామస్మరణ వల్ల వారు భూమిపై అధికారం పొందగలరు, అలాగే మోక్షాన్ని కూడా అందుకోగలరు.

ఈ రెండు అక్షరాలను మారిస్తే 'వశి' అనే పదం ఏర్పడుతుంది. ఇందులో 'వ' అక్షరం భూమిని సూచిస్తుంది, అంటే భూమిపై అధిపత్యం వస్తుంది. 'శి' అక్షరం శివుని సూచిస్తుంది, అంటే ముక్తిని ప్రసాదిస్తుంది. కనుక శివనామస్మరణ వల్ల భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక ఫలితాలు రెండూ లభిస్తాయి.

ఈ శ్లోకం ద్వారా శంకరులు మనకు శివనామ మహిమను స్పష్టంగా తెలియజేశారు.

శివనామాన్ని జపించడం ద్వారా భూలోకంలో కీర్తిని, పరలోకంలో ముక్తిని పొందవచ్చు.

07వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌవర్ణౌ ద్వివచన కృత ద్వంద్వకలనా
ద్బువంతౌ గూఢార్థం భగవదనుబంధాన్విత ధియః
న కశ్చి న్మంత్రశ్చ ప్రథయతి తదర్థాను గమనం
తతోయం సర్వాసు శ్రుతిషు జయఘంటా విజయతే|| 07

ప్రతి పదార్థం:

భగవ త్+అనుబంధ+అన్విత ధియః → భగవంతుని సంబంధంతో ఉన్న జ్ఞానము కలవారికి

శివ +ఇతి → "శివ" అనే

ద్వౌవర్ణౌ → రెండు అక్షరాలు (శి + వ)

ద్వివచన కృత → ద్వివచనంగా చేయబడిన (అంటే ఇద్దరిని సూచించేది)

ద్వంద్వకలనాత్ → ద్వంద్వ సమాసమును చెప్పుకొనునప్పుడు (రెండు వస్తువులను కలిపిన పదం)

గూఢార్థం → రహస్యమైన అర్థమును

బ్రువంతౌ → బోధించుచున్నది

చ - మరియు

త త్ +అ ర్థ +అ ను గమనం → ఈ అర్థాన్ని అనుసరించగలిగిన

కశ్చిత్ +మంత్రః న ప్రథయతి → → ఇంకో మంత్రం ప్రఖ్యాతిలో లేదు.

తతః → అందువలన

అయం - ఈ శివ నామము

సర్వాసు శ్రుతిషు → సకల వేదములందు

జయఘంటా → విజయ ఘంట వలె (విజయ దుందుభివలె)

విజయతే → ప్రసిద్ధమై విరాజిల్లుతోంది

తాత్పర్యం

"శివ" అనే పదం రెండు అక్షరాలతో ఉంటుంది. ఇది ద్వివచనంలో ఉంది (అంటే ఇద్దరిని సూచిస్తుంది).

వాస్తవానికి, ఇది (శివ అను ద్వంద్వ సమాసం) "శివ" అనగానే పార్వతీదేవి, పరమేశ్వరుడు ఇద్దరూ అర్థం అవుతారను ఒక గొప్ప రహస్యాన్ని చెబుతున్నది. –

ఇలా అర్థాన్ని చెప్పగల మంత్రం ఇంకేదీ లేదు.

అందుకే శివ నామము వేదములన్నిటిలోనూ గొప్పగా ప్రతిధ్వనిస్తున్న విజయ ఘంట (జయఘంట) వంటిదని చెప్పవచ్చు (శివ నామమును మించిన మంత్రము లేదు. అది వేదసారమైనదని భావం)

08వ శ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ ప్రథమమభిధాయానుగుణతః

అథో మే సంధానాద్గతిరితి చ సంధాన పఠథ-

న కాలో బధ్నాతి త్యజతి నను తత్కాల ఇహ వః

కిమర్థం సంసారే పతథ యతథేమం మనువరమ్ __ ౮ __

శ్లోకంలోని ప్రతి పదాన్ని విడదీసి వివరణ:

శివేతి — "శివ" + "ఇతి" - శివ అను

ద్వావర్ణౌ — "ద్వౌ" + "వర్ణౌ"

- రెండు అక్షరాలు కలిగిన శబ్దాన్ని

ప్రథమం — మొదటగా, ముందుగా

అభిధాయ — ఉచ్ఛరించిన వెంటనే

అనుగుణతః — అనుగుణంగా, తగిన విధంగా

అథః — తరువాత, తదుపరి

మే = మే అను అక్షరాన్ని

8సంధానాత్ — అనుసంధానించి

గతిః ఇతి = తరువాత గతిః ఇతి — అనేలా

చ — మరియు

సంధాన- జతచేసి

పఠథ = చదవండి (ఆజ్ఞార్థక రూపం)

తత్కాల — అలా చదివిన సమయంలో, వెంటనే

కాలః — కాలుడు (యమధర్మరాజు)

న బధ్నాతి — బంధించడు, కట్టివేయడు

త్యజతి నను — విడిచిపెడతాడు కదా!

ఇహ — ఇక్కడ (ప్రపంచంలో)

వః — మీరు

కిమర్థం — ఎందుకు?

సంసారే — సంసారంలో (జనన మరణ చక్రంలో)

పతథ — పడిపోతారు, ?

ఏమం — ఈ (మంత్రమును)

. మనువరమ్ — శ్రేష్ఠమైన మంత్రాన్ని (శివో మేగతిః)

యతథ — జపించటానికి ప్రయత్నించండి, కృషి చేయండి

తాత్పర్య విశేషాలు:

- శివనామ జపము మోక్షానికి దారి తీస్తుంది.

- "శివ" అనే రెండు అక్షరాలతో "మే గతిః అని కలిపి "శివో మే గతిః" అని సంధి చేయగానే, ఆ భక్తుడు మోక్షం పొందుతాడు.

- శివనామాన్ని జపించువాడు కాలబంధనానికి లోను కాడు.

- యముడు అతన్ని పట్టుకోలేడు.

ఈ విషయం తెలియక మానవులు సంసారంలో ఎందుకు పడిపోతారు?

మోక్షానికి శివనామ జపమే సరైన మార్గమని శంకరుల బోధ.

09వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ చరమపద విశ్వస్వర యుతా

వహం శబ్దోచ్చారా ద్భవతి ఖలు వర్ణత్రయమనుః

ఇమం ప్రాణాయామైః పఠథ హఠయోగాదిభిరలం

భవే దాత్మేశైక్యం కరబదర తుల్యం బుధవరాః__ 9

ప్రతి పదార్థం:

బుధవరాః — ఓ గొప్ప జ్ఞానులారా!

శివ +ఇతి — "శివ" అని

ద్వౌ వర్ణౌ — రెండు అక్షరముల జంటకు (శి + వ)

చరమపద -చివరగా ఉన్న

విశ్వస్వర యుతౌ — విశ్వస్వరము (ఓంకారము) తో కూడిన

*అహం శబ్ద+ఉచ్చారాత్ — "అహం" అనే శబ్దాన్ని కలిపినట్లయితే

వర్ణత్రయమనుః — మూడు అక్షరాల మంత్రము (శివ+ఓం+అహం = శివోహం)

భవతి ఖలు — అవుతుంది కదా !

ఇమం — ఈ మంత్రమును

ప్రాణాయామైః- ప్రాణాయామము చేసుకుంటూ

పఠథ — జపించండి

హఠయోగాదిభిః +అలం — హఠయోగాది పద్ధతులను అనుసరించకుండానే

కరబదర తుల్యం — చేతిలో రేగు పండు ఉన్నంత సులభముగా

ఆ త్మ +ఈ శ +ఐ క్యం — మీ ఆత్మ ఈశ్వరునితో ఒక్కటిగా

భవే త్ = మిళితమగును

తాత్పర్యం

"శివ" అనే రెండు అక్షరాల తరువాత "ఓం" కారము చేర్చి, దానికి "అహం" అనే పదమును కూడా కలిపితే "శివోహం" అనే మూడక్షరాల మంత్రం ఉత్పన్నమవుతుంది.

ఓ మహాజ్ఞానులారా! ఈ మంత్రమును మీరు ప్రాణాయామంతో జపించండి. దీనికోసం హఠయోగము మొదలయిన కఠిన సాధనలను చేయనవసరం లేదు.

కేవలం "శివోహం" అనే మంత్రాన్ని ప్రాణాయామంతో జపిస్తే, మీ ఆత్మ ఈశ్వరునితో ఒక్కటిగా కలిసిపోతుంది. ఇది చేతిలో రేగు పండు పట్టుకున్నంత తేలికైనది!

విశేషాలు

హఠయోగమనగా శ్వాసను నిలిపి ఉంచుతూ చేసే అమూర్త ధ్యానం. ఇది సాధారణంగా ఒక కాలు మీద నిలబడటం, చేతులు పైకి ఎత్తడం, తల తలక్రిందులుగా ఉంచి పొగ పీల్చడం వంటి కఠినమైన భక్తి పద్ధతి. ఇది రాజయోగానికి (సులభమగు ధ్యానపద్ధతి) వ్యతిరేకం. కఠినమైన తపస్సు.

ప్రాణాయామమనగా నాసికాముఖములయందు సంచరించెడు వాయువును మంత్ర పూర్వకముగా నిరోధించుట.

ఒక క్రమ పద్ధతిలో గాలిని పీల్చడం, వదలడం ప్రాణాయామంలో ముఖ్యం.

కొన్ని పద్ధతులు ఇవీ :

1. పాప క్షయం కోసం గాలిని లోపలకు పీల్చి వ్యాహృతి, ప్రణవ శిరో యుక్తంగా మూడు సార్లు గాయత్రి మంత్రాన్ని జపించడం. (వ్యాహృతులు అంటే భూః, భువః, సువః అనే శబ్దాలు. ప్రణవ శిరో యుక్తంగా అంటే ఓంకారంతో ప్రారంభించడం.)

2. చిటికెన వ్రేలు, ఉంగరపు వ్రేలు కలిపి నాసిక ఒక వైపు మూయడానికీ, బొటన వ్రేలు నాసిక రెండవ వైపు మూసివేయడానికి ఉపయోగిస్తూ, ఒక సారి నాసిక ఎడమవైపు నుంచీ, తరువాత కుడివైపు నుంచీ గాలి పీలుస్తూ రెండవ వైపునుంచి గాలి వదలే మరొక పద్ధతి ఉంది. ఇలా మార్చి మార్చి గాలి పీల్చే పద్ధతిలో మాత్రల కాల పరిమితిని ఉపయోగించవచ్చు.

3. 1-4-2 నిష్పత్తిలో గాలిని లోపలికి పీల్చి, కుంభించి, వదలడం. పదహారు మాత్రల కాలం పీల్చడం, అరవై నాలుగు మాత్రల కాలం గాలిని లోపల బంధించడం, ముప్పది రెండు మాత్రల కాలం వదలడం ఒక పద్ధతి.

4. కొందరు ప్రణవాన్నీ, మరికొందరు ఇతర బీజాక్షరాలనూ, మంత్రాలనూ జపిస్తూ గాలిని పీల్చి వదలడం చేస్తుంటారు. గాలిని పీల్చడం, వదలడం వరకు ఎవరు ఎంత సేపు చేయగలిగితే అంతే చేయవచ్చు. కుంభించే విషయంలో గురువు పర్యవేక్షణ చాలా అవసరం. మేలు జరగకపోగా కీడు జరిగే ప్రమాదం ఉంది. ప్రాణాయామం గురు ముఖంగా నేర్చుకోవడం సదా శ్రేయస్కరం.

10 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ మమ కనక రత్నాయుషకథా
సుధా భోగా భోగా మనుజప తపోధ్యాన విధయః
ప్రథా మేధా బోధస్స్మృతి రతిగతి ప్రాప్తివిధయః
భవేతాం ప్రారబ్ధ ప్రమథన శుభాధాన చతురౌ||

'శివ' యను రెండక్షరములు ఎన్నడో వెనుకచేసిన పుణ్యపాపములను నశింపజేసే శుభమును కలిగించుటయందు నేర్పుకలవి. అవి నాకు బంగారమును, రత్నములను ఆయువును, దివ్యభోగములను, జపమును, ధ్యానమును ప్రసాదించి ప్రథను, మేధను, జ్ఞానమును, స్మృతిశక్తిని, నిత్యానందమును అనుగ్రహించుగాక!

(శివనామమువలన బడయ జాలనిది లేదు.)

ప్రతిపదార్థం:

- శివ+ఇ తి ద్వౌ వర్ణౌ → "శి" & "వ" అనే రెండు అక్షరాలు
- మమ కనక రత్న ఆయుష కథా → నాకు బంగారం, రత్నాలు, ఆయువు ప్రసాదించేవి
- సుధా భోగా భోగా మనుజప తపోధ్యాన విధయః → దివ్య భోగాలు, తపస్సు, ధ్యానం కలిగించేవి
- ప్రథా మేధా బోధస్స్మృతిః +అతిగతి ప్రాప్తి విధయః → ప్రఖ్యాతి, మేధస్సు, జ్ఞానం, స్మృతి, ఆనందం, మోక్షాన్ని ఇచ్చేవి

- ప్రారబ్ధ ప్రమథన శుభ+ఆధాన చతురౌ భవేతాం → పూర్వజన్మ కర్మలను నిర్మూలించే శుభాన్ని ప్రసాదించే అక్షరాలుగా అనుగ్రహించుగాక !

తాత్పర్యం:

"శివ" అనే రెండు అక్షరాలు అపారమైన శక్తిని కలిగిస్తాయి. ఈ నామస్మరణ వల్ల:

- బంగారం, రత్నాల వంటి విలువైన వస్తువులు లభిస్తాయి.
- ఆయుష్షు పెరుగుతుంది.
- మానవులకు తపస్సు, ధ్యానం, భోగసుఖాలు సిద్ధిస్తాయి.
- మంచి పేరు, మేధస్సు, జ్ఞానం, మతిస్థిమితం, ఆనందం, మోక్షం లభిస్తాయి.
- పూర్వ జన్మ పాపఫలాలను తుడిచివేసి శుభాన్ని ప్రసాదిస్తాయి.

విశేషాలు:

- శివనామ మహిమ:

శివనామస్మరణ వల్ల అనేక శుభఫలాలు కలుగుతాయి.

- 1. భక్తుల కలయిక: భక్తుల ప్రార్థనలకు శివుడు తక్షణమే అనుగ్రహిస్తాడు.
- 2. పాపవిమోచనం: మనిషి గతజన్మ కర్మఫలాల నుంచి విముక్తి పొందడానికి శివనామమే మార్గం.
- 3. శివతత్త్వం: శివుని ఆరాధనతో భౌతిక, ఆధ్యాత్మిక సంపదలు సిద్ధిస్తాయి.

ఈ శ్లోకం ద్వారా ఆదిశంకరులు శివనామస్మరణం అత్యంత శక్తివంతమైనదని స్పష్టం చేసారు.

11 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ ప్రతి సరధరౌ ముక్తి జననే
జనుర్లక్షాకోటి ప్రమథన పరా విత్యసదృశౌ
కియంతో విస్రస్తా జగతి జనకా మజ్జననతః
స్మృతిం జజ్ఞే చిత్తం శివశివ కదా పృస్తు న జనుః

--

ప్రతిపదార్థం:

- శివ ఇతి — "శివ" అనే
- ద్వౌ వర్ణౌ — రెండు అక్షరాలు
- ప్రతిసరధరౌ — పునర్జన్మ సంకలనం కోసమైనవి (పునర్జన్మ ధారను తెంచేవి)
- ముక్తి జననే — మోక్షాన్ని ప్రసాదించేవి
- జనుః లక్ష కోటి — లక్ష కోట్లు జన్మలు
- ప్రమథన పరౌ — నాశనం చేయగల శక్తి కలవి
- ఇ తి అసదృశౌ — వేరే దేనికీ సమానమైనవి కావు

- మజ్జననతః – నా జన్మల వలన

జగతి – జగత్తులో

జనకాః - జన్మనిచ్చిన వారు (తల్లిదండ్రులు)

- కియంతః విస్రస్తాః – ఎంత మంది విస్తృతంగా ఉన్నారో -

- చిత్తం – ఇప్పుడు నా మనస్సు

- శివ శివ – "శివ శివ" అని

స్మృతిం జజ్ఞే = గుర్తుచేసుకుంటోంది

- కదా పి – ఎప్పుడైనా (ఇక నాకు ఎన్నడూ)

- న జనుః అస్తు – జన్మము లేకుండుగాక !

తాత్పర్యం:

జీవుడు తన పూర్వకర్మల వల్ల లక్షల కోట్లు జన్మలలో పుట్టిపుట్టి మళ్ళీ మళ్ళీ భూమికి వస్తాడు.
కానీ, ఆ జన్మపరంపరను నశింపజేసి మోక్షాన్ని ప్రసాదించే మహాశక్తి కలది "శివ" నామం.
నేను ఎన్నో జన్మలు ఎత్తాను.
ఎందరో తల్లిదండ్రులను కలిగి ఉన్నాను.
ఇకపై జన్మల చక్రం నుంచి బయటపడాలని కోరుకుంటున్నాను.
ఇపుడు శివుని నా చిత్తమున స్మరించుచున్నాను. ఇక నా కెన్నడును జన్మము లేకుండుగాక!
(శివనామమును సేవించువాడు తిరుగ పుట్టడు, పుట్టడు, పుట్టడు.)

12 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ విహజనుషి లబ్ధౌ కిల మయా
పురా గంగా స్నాతా నను కిము కృతం చాధ్వరశతం
జడస్యైవం కిం స్యా జ్జనకకృత మాద్యం ఖలు తపః
కుమారో మే స్యాదిత్యనుమిత మిదం తద్ధి పరమమ్

ప్రతిపదార్థం:

- శివ ఇతి – "శివ" అనే

- ద్వౌ వర్ణౌ – రెండు అక్షరాలు

- ఇహ జనుషి – ఈ జన్మలో

మయా- నాకు

- లబ్ధౌకిల * – లభించాయి కదా !

జడస్య – అజ్ఞానియైన నాకు

- ఏవం కిం స్యాత్ – ఇది ఎలా సాధ్యమైంది?

-

- పురా — పూర్వంలో

- గంగా స్నాతా — గంగా స్నానం చేశానా?

- నను కిము అధ్వర శతం కృతం చ — వంద యజ్ఞాలు లేక మరైదైనా చేసానా?

కుమారః మే స్యాత్ — నాకు కుమారుడు కలగాలి అని

- జనక కృతం -— నా తండ్రి చేసిన

ఆద్యం *తపః - మొదటి తపస్సు

- ఖలు — నిశ్చయంగా ఫలించి యుంటుంది కదా!.

తత్ +హి + పరమమ్ — అదియే పరమఫలముగా

-ఇ దం ఇతి+అనుమితమ్ + ఇలా జరిగిందని ఈ విషయంలో ఊహిస్తున్నాను.

తాత్పర్యం

ఈ జన్మలో నాకు "శివ" అనే రెండు అక్షరాలు లభించాయి.

ఈ అదృష్టం నాకు లభించటానికి నేను ఎప్పుడైనా గంగా స్నానం చేశానా? లేక వంద యజ్ఞములు చేసినానా?

ఇలాంటి మహాదృష్టి నాకు ఎలా కలిగింది?

నిజానికి, నేను ఓ జడుడిని (అజ్ఞాని).

అయితే, నా తండ్రి ఎప్పుడో చేసిన మహాతపస్సు కారణంగా నాకు ఈ శివభక్తి లభించిందనిపిస్తోంది.

అంతటి పుణ్యాన్ని సంపాదించిన వానికి మాత్రమే "శివ" నామస్మరణ చేసే భాగ్యం కలుగుతుంది

13 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ శివశివ కదా నో పఠితవాన్

పురానో చేత్ కింస్విత్ జఠర పీఠరీ సంస్థితి రియమ్!

క్వ శంభో ర్నామో క్తిః క్వ జననకథా చండకిరణే

తపత్యభ్రే౽ దభ్ర భ్రమణ మిహ కిం స్యాద్ధి తమసః|| ౧౩

శివశివ - (ఏదేని అనిష్టమును చూచినపుడు గాని, వినినపుడు గాని దోషపరిహారముగ వాడు పదము.)\

శివ +ఇతి — "శివ" అనే

ద్వౌ వర్ణౌ — రెండు అక్షరాలు (శి + వ)

కదా — ఎప్పుడు

న పఠితవాన్ — పూర్వ జన్మలో నేను చదవలేదు

పురానః చేత్ — పూర్వ జన్మంలో (శివనామం) ఉచ్చరించి ఉంటే

కిం స్విత్ — ఎందుకు

ఇయమ్ — ఈ

జఠర పీఠరీ సంస్థితిః - గర్భనరక బాధ ఎందుకు కలిగింది?

క్వ శం భోః + నామ +ఉక్తిః — ఎక్కడ శివుని నామోచ్చారణ?

క్వ జననకథా — ఎక్కడ జన్మగతి?

అభ్రే చండకిరణే తపతి – ఆకాశములో సూర్యకిరణాలు మండుతుంటే

ఇహ - భూమిలో

అభ్ర భ్రమణం – మేఘ పరిభ్రమణం ఉంటుందా?

కిం స్యాత్ +హి+ తమసః – అప్పుడు చీకటికి చోటుండునా?

ఈ శ్లోకంలో కవి "శివనామ మహిమ"ను ప్రబలంగా వర్ణిస్తున్నాడు.

భావం

"నేను పూర్వ జన్మంలో ఏనాడైనా 'శివ' అనే ఈ రెండు అక్షరాలను తలచి ఉంటే, ఈ జన్మ దుఃఖం (గర్భనరక బాధ) నాకు కలిగేది కాదు"

శివనామం తపస్సుతో సమానం:

సూర్యుని కాంతి చీకటిని ఎలా పారద్రోలుతుందో,

అలాగే శివనామస్మరణ మన పాపాలను, జననబంధనాన్ని తొలగిస్తుంది

గర్భ నరకాన్ని అధిగమించేది శివనామమే:

జన్మ అనేది కష్టమయిన మార్గం.

పూర్వజన్మలో శివనామాన్ని జపించి ఉంటే, ఈ జన్మే లేకుండా ఉండేది.

శివనామం ఎప్పుడూ చెప్పాలి:

ఎందుకంటే, అది పునర్జన్మాన్ని నివారిస్తుంది.

సూర్యుడు ప్రకాశిస్తే చీకట్లు ఉండలేనట్లు,

శివనామస్మరణ ఉంటే పునర్జన్మ ఉండదు!

సారాంశం:

ఈ శ్లోకం శివనామమహిమను తెలిపే అద్భుతమైన శ్లోకం.

శివనామం ఉచ్ఛరించేవారికి మరల జన్మ లేదు!

"ఓం నమః శివాయ" అని ఎప్పుడూ జపించాలి.

🔱హరహర మహాదేవ! 🔱

14 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ నిరత దురిత ధ్వంసనపరౌ

అయత్నాద్యస్యాస్తాం జగతి సకృదాస్యాంతరగతౌ _

న తస్యాప్యాశాస్యః సురకులధురీణస్య నిలయః

న ధాతుస్తస్యాసీత్పితురపి స సర్వస్య జనకః __ ౧౪ __

ప్రతిపదార్థం

శివ – శి, వ

ఇతి – అను

ద్వౌ వర్ణౌ – రెండు అక్షరాలు (శి + వ)

నిరత – నిత్యం (ఎల్లప్పుడూ)

దురిత ధ్వంసన పరౌ – పాపాలను నశించడంలో నిమగ్నమైనవి.

అయత్నాత్ – యత్నం లేకుండానే, శ్రమ లేకుండా

యస్య – ఎవరి నోటి నుండి

సకృత్ – ఒక్కసారి అయినా

ఆస్య అంతరగతౌ – నోటిలో ప్రవేశిస్తే (పలికితే)

జగతి – లోకంలో

సః సర్వస్య జనకః – యావత్ విశ్వాన్ని సృష్టించగల వాడు అతడు అవుతాడు.

స్తాం – అవుతాడు.

తస్య +అపి – అతనికి

సురకుల ధురీణస్య – దేవతలలోనూ ప్రముఖమైన

నిలయః – నివాసస్థానం అంటే స్వర్గము కాని)

ధాతుః పితుః – బ్రహ్మ దేవుని తండ్రి యైన విష్ణుదేవుని నివాసమయిన

తస్యాః అపి - వైకుంఠం కాని

అస్యాః ఆశాస్యః న – ఇతనికి ఆశించదగినది కాదు.

తాత్పర్యం

శివ అనే రెండక్షరాలు ఎప్పుడూ పాపాలు నశింప చేస్తాయి.

ఎవడు ఈ శివ అనే అక్షరాలని అప్రయత్నంగా అయినప్పటికీ తన నోటి వెంట పలుకుతాడో, వాడు సర్వమును సృష్టించగల సామర్థ్యం పొందగలిగినవాడు అవుతాడు

కనుక స్వర్గమును కానీ విష్ణులోకమును కానీ కోరుకోడు

(శివ నామము స్వర్గము కంటే వైకుంఠం కంటే గొప్పదైన స్థానాన్ని ప్రసాదిస్తుంది)

15 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ జగతి సమవాయ స్తదపరం
నిమిత్తం వర్ణానాం శ్రుతిపథ రహస్యం నిగదితమ్_
నచే దిత్థం సృష్టౌ పరికర ఇహాన్యోస్తి యది కః
శివే సర్వాద్వైతే న కిమపి చ వస్తు ప్రథయతి||

పద విభజన

1. శివేతి

శివ + ఇతి

అర్థం: 'శివ' అని (అనే మాట)

విశేషం: ఇక్కడ "శివ" అన్న పదమే తత్త్వము. "ఇతి" అనే ఉపసర్గం వాక్యరూపంలో ఒక పదాన్ని చూపించేటప్పుడు ఉపయోగిస్తారు.

2. ద్వౌ వర్ణౌ

ద్వౌ = రెండు

వర్ణౌ = అక్షరములు/పదములు

అర్థం: రెండు అక్షరాలు (శి + వ)

విశేషం: "శి" మరియు "వ" అనే అక్షరాల కలయికే "శివ" అనే మహిమాన్వితమైన పదాన్ని కలిగించింది. ఈ రెండే సృష్టికి మూలమైన శబ్దబీజాలు.

3. జగతి సమవాయః

జగతి = లోకంలో / సృష్టి ఏర్పడటానికి

సమవాయః = కలయికగా ఉన్నాయి.

అర్థం: ఈ జగత్ (ప్రపంచం) ఆ రెండు అక్షరాల కలయికతోనే ఉద్భవించింది

విశేషం: సమవాయ అనేది సాంఖ్య-న్యాయశాస్త్రంలో ఒక శాశ్వత సంబంధం, ఉత్పత్తికి అవసరమైన అనుభావ్య కారణం.

వర్ణానాం = స్హమస్త వర్ణాల యొక్క సృష్టికి

ద్వౌ వర్ణౌ = ఈ రెండు అక్షరాలు (శి + వ)

నిమిత్తం = కారణంగా ఉన్నాయని

శ్రుతి-పథ-రహస్యం నిగదితమ్

శ్రుతి = వేద

పథ = మార్గములో

రహస్యం = రహస్యముగా

నిగదితమ్ = చెప్పబడింది

అర్థం: ఈ విషయం వేద మార్గంలో రహస్యంగా చెప్పబడింది

విశేషం: శివతత్త్వం వేదాంతంలోని అంతర్లీనమైన (esoteric) బోధన, ఇది ప్రతి శబ్దంలో, ప్రతి పదంలో అంతర్భూతమై ఉన్నది.

తత్ = అది

న చేత్ = కాదంటే

ఇత్థం = ఈ విధముగా

సృష్టౌ పరికరః = సృష్టికి అవసరమైన సాధనముగా

ఇహ = ఈ లోకంలో

యది అన్యః అస్తి = వేరొకటి ఉన్నదా? (లేదని భావం)

కః= ఒక వేళ ఉన్నదని వాదిస్తే అది ఏది?

అర్థం: ఈ శివ రెండు అక్షరాలకన్నా వేరే అక్షరాల సృష్టికి ప్రధాన కారణం మరొకటి లేదు

శివే = శివుడు తప్ప

సర్వ = సమస్తములో

అపరం= మరొకటి కానరాక

అద్వైతే = ద్వైతములేని స్థితిలో

ప్రథయతి = అది వెలుగుచుండగా

వస్తు = వేరొక వస్తువు

కిమపి న = ఎలా లభిస్తుంది? (లభించదని భావం)

విశేషం: శివతత్త్వం అఖండం, స్వయం ప్రకాశమయం. అందులో బాహ్యమైన వస్తువులు లేవు; శివుడు ఒక్కడే పరిపూర్ణంగా వెలుగుతున్నాడు.

తాత్పర్యం:

ఈ శ్లోకంలో "శివ" అనే రెండు అక్షరాలు అన్నీ కలిసిన మూలం అని చెప్పబడింది.

ఈ రెండే సృష్టికి మూలకారణం, అన్నీ వర్ణాలూ, శబ్దాలూ, రూపాలూ, తత్త్వాలూ శివునిలోంచే వచ్చాయి.

శివునిలో పుట్టి అన్నీ, శివునిలో లయమవుతాయి.

అద్వైత దృష్టికోణంలో చూస్తే — శివుని వెలుపల ఏ వస్తువూ అసలు లేదు. ఈ విషయాన్ని వేదాలు కూడా రహస్యంగా తెలియజేస్తున్నాయి.

'. ఈ చెప్పబడి నట్లుగాక - ఈ సృష్టికి కావలసిన సాధనసంపద వేరొ కటి యున్నదన్నచో అది యేది? శివుడు దక్క వేరొ కటి లేదన్న శివాద్వైత మిట్లు వెలుగుచుండగా సృష్టిపరికరమగు వేరొక వస్తు వెట్లు లభించును?

(ఈ లోకములు శివునివలన పుట్టి శివునిలో ఉండి , శివునిలో లీనమగుచున్నాయి.)

16 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ వచసి మనసిధ్వస్త దురితౌ
ప్రహృత్యాంతర్ధ్వాన్తం మిహిర శశినో శ్శక్తి మఘనామ్
ప్రహస్య వ్యాఖ్యాత స్తదుచిత తమోభేదనపదే
సమాసే నో షష్ఠీ వికసతి తృతీయైవ సుకరా!!!

ప్రతి పదార్థము:

_ శివ-శివ _

_ ఇతి-అను (సూచించే ఉపసర్గ) _

_ ద్వౌ వర్ణౌ-రెండు అక్షరాలు (శి, వ) _

_ వచసి మనసి-వాక్యంలోను, మనస్సులోను _

_ ధ్వస్త దురితౌ-నశించిన పాపాలు (కలుషాలు) _

_ ప్రహృత్య-తొలగించి, తీసివేసి _

_ అంతఃధ్వాన్తం-అంతర్గత చీకటిని హరించి (అజ్ఞానం)

_ మిహిర శశినోః-సూర్యుడు మరియు చంద్రుల _

_ శక్తిమఘనామ్-శక్తిని తక్కువగా _

_ ప్రహస్య-హాస్యంగా, పరిహాసంగా చూస్తూ _

_ వ్యాఖ్యాత్-ఇలా వ్యాఖ్యానిస్తున్నాయి.

_ త త్ +ఉచిత -ఆ సూర్య చంద్రులకు తగిన _

_ తమోభేదనపదే-చీకటి తొలగించు అనే పదం యొక్క _

_ సమాసే-సమాసంలో _

_ నః-మాకు, మా అభిప్రాయంలో _

_ షష్ఠీ-షష్ఠీ సమాసం genitive compound) _

_ న వికసతి-వికసించదు, చెల్లదు _

_ తృతీయా+ఏ వ-తృతీయా సమాసమే (instrumental compound) _

_ సుకరా-సులభం, తగినది

తాత్పర్యము:

"శివ" అనే రెండు అక్షరములు (శి+వ) వాక్యంలోను, మనస్సులోను ఉన్న అవి పాపాలను (కలుషాలను) నాశనం చేస్తాయి.
ఈ "శివ" అనే రెండు అక్షరములు మన హృదయంలోని అజ్ఞాన చీకటిని తొలగిస్తాయి.
ఇలా చేస్తూ, వెలుతురు ఇచ్చే సూర్యుని, చంద్రుని శక్తి ఎంత చిన్నదైందో (అందులోని పరిమితి) అని సరదాగా ఇలా వ్యాఖ్యానిస్తాయి.
"సూర్యుడు, చంద్రుడు తమోభేదకులు అని చెప్పినప్పుడు షష్ఠీ సమాసం కుదరదు. ఎందుకంటే వారు "తమస్సుకు భేదనులు" కాదు
తమస్సుచే భేదనులు అని – "చీకటిచే చీల్చబడువారు అని తృతీయా సమాసము చెప్పుకోవాలి.
విశేషాలు
'శివ' యను రెండక్షరములు వాక్కునందలి, మానసము నందలి కాలుష్యమును దొలగించి - హృదయ మందలి అజ్ఞాన మనెడు చీకటిని హరించి, వెలుపలి చీకటి" మాత్రమే హరింపగలవారైన సూర్యచంద్రుల అల్పశక్తిని పరిహసించుచు- 'తమోభేదనులు' (చీకటిని చీల్చువారు) అని వారికి ఉన్న పేరును పరిహసిస్తున్నాయి.

17 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ భువన భవజాతాండఘటనా
పటిష్ఠే చోర్ధ్వాథ స్ఫ్పుట పటుతరే ఖర్పరయుగే
శివోలింగం సర్వం తదు దరగతం స్యాద్ధి నిగమః
తథావాదీ సత్యం వదతి ఖలు తత్కేన భవతి||

శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ – "శి" మరియు "వ" అనే రెండక్షరాలు
భువన = లోకముల
భవ = సృష్టికర్త నుండి
జాత = పుట్టిన
అండ = , బ్రహ్మాండ
ఘటనా = నిర్మాణం,
పటిష్ఠే చ = బలంగా నిలబడిన విషయములో
ఊర్ధ్వ + అథ స్ఫుట పటుతరే ఖర్పరయుగే – పైన మరియు క్రింది ఉన్న బలమైన ఉన్న పెంకులు గా ఉన్నాయని భావించవచ్చు

సర్వం శివ లింగం — ఈ సృష్టి మొత్తం శివలింగమే

తత్ +ఉదరగతం స్యాత్ = ఆ కపాలముల కడుపు లో లోకాలున్నాయి.

నిగమః హి= వేదము

తథావాదీ = అలాగే చెబుతూ

సత్యం వదతి ఖలు= సత్యము చెప్పుచున్నది కదా

తత్ కేన భవతి? — ఈ విధంగా కాక (శివనామములు పై కింది కపాలములుగా మారి లోకాలను రక్షించకపోతే లోకాలు రక్షింపబడుట) ఇంకెలా సాధ్యము?

తాత్పర్యము

ఈ విశ్వ బ్రహ్మాండం ఓ పెద్ద అండంలా ఉంది.

దానిని ఆవరించి పైకప్పు, క్రిందకప్పుల్లాంటి రెండు కపాలాల వంటి బలమైన వస్తువులు (ఊర్ధ్వ ఖర్పర, అధః ఖర్పర) ఉన్నాయి.

ఈ రెండు కపాలాలు "శి" మరియు "వ" అనే శబ్దరూపాలుగా నిర్వచించబడ్డాయి.

, ఈ బ్రహ్మాండాన్ని నిలుపుతున్న శక్తి ఈ రెండు అక్షరాల్లోనె ఉంది.

ఈ విధంగా బ్రహ్మాండం మొత్తాన్ని "శివలింగం"గా పేర్కొనవచ్చు.

ఎందుకంటే అది రెండు భాగాలుగా — పైభాగం, క్రిందభాగంగా — ఉన్నది, మధ్యలో సృష్టి జరుగుతున్నది.

వేదములు కూడా ఇదే సత్యాన్ని చెప్పుచున్నవి.

ఇట్లు బ్రహ్మాండములను నిలుపు శక్తి శివ నామాక్షరములకుగాక ఇతరముల కెట్లు సాధ్యమగును? (సాధ్యము కాదని భావం)

18 వ శ్లోకం

*శివేతి ద్వౌవర్ణౌ భజ యజ శివార్ధాంగ వపుషం

త్యజాసంతం మార్గం వ్రజ శివపురీం ముక్తినిలయామ్ _

నచేదేతౌ వరౌ భజసి యజ దైవాన్యమముతః

త్యజ శ్రౌతం మార్గం వ్రజ నిరయమిచ్ఛైవ సుఖదా

* *ప్రతి పదార్థం

* శివ+ఇతి - శివ అను

* ద్వౌ వర్ణౌ - రెండు అక్షరాలను

* భజ - సేవించు

* శివ+అర్ధాంగ వపుషం - అర్ధ భాగము పార్వతి శరీరంగా కలవానిని (అర్ధనారీశ్వరుని)

* యజ - పూజించు

* అసంతం మార్గం - మంచిది కాని మార్గాన్ని

* త్యజ - విడువు

* ముక్తి నిలయామ్ - మోక్షానికి నిలయమైన

* శివపురీం - శివుని యొక్క పట్టణానికి (కైలాసానికి)

* వ్రజ - వెళ్ళు

* న చేత్ - అలా కాని యెడల

* ఏతౌ వరౌ - ఈ రెండు శ్రేష్ఠమైన వాటిని (శివ, శివ అను నామాలను)

* భజసి - సేవించక

* ఇచ్ఛా ఏవ - ఇష్టపూర్వకంగానే

* సుఖదా - సుఖాన్ని ఇచ్చేది (అని భావించి).

* దైవ+అన్యం - ఇతర దేవతలను

* యజ - పూజిస్తావా?

* అముతః - ఇక్కడ నుండి (ఈ లోకం నుండి)

* శ్రౌతం మార్గం - వేద శాస్త్రాలచే వినబడిన (చెప్పబడిన) మార్గాన్ని

* త్యజ - విడిచినవాడివై

* నిరయమ్ - నరకానికి

* ప్రజ - వెళ్తావు

* *తాత్పర్యం:*

"శివ" అనే రెండు అక్షరాలను సేవించు, అర్ధనారీశ్వరుని పూజించు. మంచిది కాని మార్గాన్ని విడువు, మోక్షానికి నిలయమైన శివుని పట్టణానికి వెళ్ళు. ఒకవేళ ఈ రెండు శ్రేష్ఠమైన నామాలను సేవించక, నీవు ఇష్టపూర్వకంగానే సుఖాన్నిచ్చేదిగా భావించి ఇతర దేవతలను పూజిస్తే, శాస్త్రాలచే చెప్పబడిన మంచి మార్గాన్ని విడిచినవాడివై నరకానికి వెళ్తావు.

* *విశేషాలు:*

* ఈ శ్లోకం శివ నామస్మరణ యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. "శివ" అనే రెండు అక్షరాల జపం మోక్షాన్ని ప్రసాదిస్తుందని చెబుతుంది.

* అర్ధనారీశ్వరుని ప్రస్తావన శివుడు మరియు శక్తి యొక్క ఐక్యతను సూచిస్తుంది.

* శివ నామాన్ని విడిచి ఇతర దేవతలను పూజిస్తే, శాస్త్ర మార్గాన్ని త్యజించినట్లవుతుందని మరియు అది నరకానికి దారి తీస్తుందని హెచ్చరిస్తుంది.

19 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ పఠతి స మహాన్ ధాతృవిషయే
పలాయధ్వం యూయం భవథ భయభీతా యమభటాః _
పతంత్యా సంసార భ్ర మణ పరితాప ప్రమథన
ప్రచండాస్త్రస్యాగ్రే ప్రమథపతి వీక్షారసఝురాః

శివేతి ద్వా వర్ణౌ - శివ అని ఈ రెండు అక్షరాలను

* పఠతి - చదువుతుండగా

* సః మహాన్ - ఆ గొప్పవాడు (భక్తుడు)

* ధాతృ విషయే - బ్రహ్మ యొక్క విషయమయిన బ్రహ్మ లోకానికి చేరుకొంటాడు .

* యమ భటాః - ఓ యముని యొక్క సేవకులారా !

పలాయధ్వం - మీరు అతని దగ్గరనుండి పారిపోండి.

* యూయం - మీరు

* * భయ భీతాః - అటువంటి భక్తుని విషయంలో భయపడినవారు

* భవథ - అగుదురు(ఎందుకంటే)

* తస్య అగ్రే - అతని పై(శి వ అను రెండు అక్షరాలు జపించిన ఆ భక్తుని పై)

*ప్రమథ పతి - ప్రమథ గణాలకు అధిపతి అయిన శివుని యొక్క

* సంసార భ్రమణ పరితాప ప్రమథన ప్రచండాః - సంసార చక్రం యొక్క తిరుగుడు వలన కలిగే బాధలను తీవ్రంగా నాశనం చేయకలిగిన

* వీక్షా రస ఝురాః - చూపుల యొక్క అమృత ప్రవాహాలు

పతంత్యాః - పడుచున్నవి. (ప్రసరించుచున్నవి)

* *తాత్పర్యం:*

ఎవరైతే "శివ" అనే ఈ రెండు శ్రేష్ఠమైన అక్షరాలను పఠిస్తారో, అటువంటి గొప్ప భక్తుడు బ్రహ్మ లోకానికి చేరుకుంటాడు కాబట్టి అతని విషయంలో యమభటులారా! మీరు భయంతో పారిపోవుదురు గాక. అటువంటి భక్తులపై సంసార చక్రం యొక్క భ్రమణం వలన కలిగే బాధలను నాశనం చేయడంలో శక్తిమంతుడైన , ప్రమథ గణాలకు అధిపతి అయిన శివుడు తన కరుణా కటాక్షాలను ప్రసరిస్తాడు.

* *విశేషాలు:*

* ఈ శ్లోకం శివ నామ జపం చేసే భక్తుల యొక్క గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది. శివ భక్తులకు యమభటులు కూడా భయపడతారని వర్ణిస్తుంది. ఇక్కడ "ధాతృ విషయే" అనగా బ్రహ్మ లోకానికి చేరుకునే భక్తుని విషయంలో యమునికి అధికారం ఉండదని సూచిస్తుంది.

* శివుడు తన భక్తులను సంసార బాధల నుండి రక్షిస్తాడని, తన కరుణా దృష్టితో వారిని ఆనందపరుస్తాడని చెబుతుంది.

* "ప్రమథపతి వీక్షారసఝురాః" అనే పదం శివుని యొక్క ప్రేమ మరియు దయను సూచిస్తుంది.

20 వ శ్లోకం

*శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ మమ విమల జన్మావనిరుహః
ఫలే ద్వే తత్ర ఏకం జనయతి రుచిః పాయసమయిః _
ఫలతి ఏకం సర్పిః ద్వయమ్ అపి మత్ అగ్ర గ్రసనతః
త్వరతి ఏక ఆస్వాదే నమతి రుచితా సిద్ధిః ద్వి కలనే

* *ప్రతి పదార్థం

* శివ + ఇతి – శి, వ అను

* ద్వౌ వర్ణౌ - రెండు అక్షరాలు

* మమ - నా యొక్క

* విమల జన్మ + అవనిరుహః - స్వచ్ఛమైన జన్మకు కారణమైన వృక్షములో పండిన

* ఫలే ద్వే - రెండు ఫలాల జంట.

* తత్ర ఏకం - వాటిలో ఒకటి

* పాయసమయీః రుచీః - పాయసపు రుచిని (అనుభూతిని)

* జనయతి - కలిగిస్తుంది

* ఏకంసర్పిత్ ఫలతి - మరొకటి "నేతి" రుచిగా పుట్టిస్తుంది.

* ద్వయమ్ అపి - రెండు రకాల అక్షరాలు కూడా

* మత్ అగ్ర గ్రసనతః - నేను ముందు నేను ముందు అని

త్వరతి - తొందరపడుచున్నవి.

* ఏక ఆస్వాదే - కాని ఒక దానిని ఆస్వాదిస్తూ

* రుచితా సిద్ధిః - రుచి చూసిన వెంటనే

* ద్వి కలనే - రెండవదానివైపు బుద్ధి

* నమతి – వెంటనే వంగిపోతుంది. (ఒరుగుతుంది)

* *తాత్పర్యం:*

"శివ" అని ఈ రెండు అక్షరాలు నా స్వచ్ఛమైన జన్మకు కారణమైన వృక్షంలో పండిన ఫలముల జంట. వాటిలో ఒకటి రుచికరమైన పాయసంతో నిండిన అనుభూతిని కలిగిస్తుంది. మరొకటి నేతి రుచిగా ఫలిస్తుంది.- రెండు రకాల అక్షరాలు కూడా నేను ముందు నేను ముందు అని తొందరపడుచున్నవి. ఒక దానిని ఆస్వాదిస్తూ రుచి చూసిన వెంటనే రెండవదానివైపు బుద్ధి వంగిపోతుంది. (ఒరుగుతుంది)

* *విశేషాలు:*

పాయసమును రుచి చూసిన వెంటనే నేయి వైపు బుద్ధి మరలినట్లు ఒక అక్షరాన్ని ఆస్వాదిస్తూ రుచి చూసిన వెంటనే రెండవదానివైపు బుద్ధి మరలుతుందని అద్భుతమైన పోలిక.

* ఈ శ్లోకం శివ నామస్మరణ యొక్క గొప్ప ఫలితాలను ఒక అద్భుతమైన దృష్టాంతంతో వివరిస్తుంది.

* "పాయసం" భౌతిక సుఖాలను, " నెయ్యి" వైరాగ్యాలను సూచిస్తాయి.

* శివ నామ జపం చేయడం వలన భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక సిద్ధులు రెండూ త్వరగా కలుగుతాయని భావం.

* ".

21 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ పఠసి హఠయోగాదిభిః అలమ్ _
కిమ్ ఉద్దిశ్య ఆత్మానమ్ వ్యథయసి వృథా భ్రాంతిః అఫలా _
కరస్థే శ్రీఖండే మృగయసి హి ముస్తామ్ సికతలే _
జడ ఆదేశః కామ్ కామ్ దిశతి విపదమ్ నో శివ శివ

ప్రతిపదార్థం:

శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ - శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను

పఠసి - చదువుతున్నావు

హఠయోగాదిభిః అలమ్ - హఠయోగాది కర్మలతో చాలు (ఇక చాలు)

కిమ్ ఉద్దిశ్య - ఏమి ఉద్దేశించి

ఆత్మానమ్ - నిన్ను నీవు

వ్యథయసి - బాధపెట్టుకుంటున్నావు

వృథా - వ్యర్థంగా

భ్రాంతిః అఫలా - భ్రమ నిష్ఫలమైనది

కరస్థే శ్రీఖండే - చేతిలో చందనముండగా

సికతలే - ఇసుక తిన్నెలలో ముస్తామ్ మృ గయసి హి - తుంగ ముస్తలను (తుంగ గడ్డ అను పేరు గల గడ్డి)

వెతుకుతున్నావు కదా

జడ ఆదేశః - తెలివిలేని మూర్ఖుల ఉపదేశం

కామ్ కామ్ విపదమ్ - ఏ ఏ ఆపదలను

నః - మనకు

దిశతి - కలిగిస్తుందో చెప్పటం వల్లవుతుందా!

శివ శివ - ఓ శివా! ఓ శివా!రక్షించు

తాత్పర్యం:

ఓ మానవుడా! శివ అనే రెండు అక్షరాలను ఉచ్చరిస్తే చాలు. హఠయోగము అవసరములేదు. హఠయోగ మొదలైన కఠిన సాధనలతో నిన్ను నీవు ఎందుకు వ్యర్థంగా బాధపెట్టుకుంటున్నావు? అది నిష్ఫలమైన భ్రాంతి. నీ చేతిలో సుగంధమైన చందనం ఉండగా, ఇసుక తిన్నెలలో తుంగ ముస్తలను (తుంగ గడ్డ అను పేరు గల గడ్డి) వెతుకుతున్నావు. తెలివిలేని వారి ఉపదేశం మనకు ఎటువంటి ఆపదలను కలిగిస్తుందో కదా! ఓ శివా! ఓ శివా! రక్షించు.

విశేషాలు:

ఈ శ్లోకంలో శివ నామ స్మరణ యొక్క గొప్పతను తెలియజేస్తున్నారు. కఠినమైన యోగ సాధనల కంటే శివుని నామాన్ని స్మరించడం సులభమైనదని , గొప్ప ఫలితాలను ఇచ్చేది అని భావం. చేతిలో ఉన్న అమూల్యమైన దానిని విడిచిపెట్టి, లేని దాని కోసం వెతకడం మూర్ఖత్వం అని తెలియజేస్తున్నారు.

శ్లోకం: 22

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ వద యది శివం వాంఛతి భవాన్-

న చేత్ ఏతన్నైవ శ్రుతి సమయ సిద్ధాంతమవదమ్-

వినా హేతోః కార్యమ్ న ఖలు పట తంతూన్ ఘట మృదః _

న జానీషే కిమ్ వా శివ విరహితః న ఆప్నృతి శివమ్ __

పదవిభాగం: శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ, వద, యది, శివమ్, వాంఛతి, భవాన్, న, చేత్, ఏతత్, న, ఏవ, శ్రుతి సమయ సిద్ధాంతమ్, అవదమ్, వినా హేతోః, కార్యమ్, న, ఖలు, పట తంతూన్, ఘట మృదః, న, జానీషే, కిమ్, వా, శివ విరహితః, న, ఆప్నృతి, శివమ్.

ప్రతిపదార్థం:

- యది - ఒకవేళ
- భవాన్ శివమ్ వాంఛతి - నీవు శివుని కోరుకుంటే
- శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ - శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను
- వద - పలుకు
- న చేత్ - అలా కాకపోతే,
- న ఏవ- ఆ శివము(మంగళము) నీకు లభించదు.
- ఏతత్ శ్రుతి సమయ సిద్ధాంతమ్ అవదమ్ - ఇది వేదాల యొక్క సిద్ధాంతంగా చెబుతారు.
- వినా హేతోః కార్యమ్ న ఖలు - కారణం లేకుండా కార్యం ఉండదు కదా
- పట తంతూన్ ఘట మృదః - వస్త్రానికి దారాలు, కుండకు మట్టి (కారణం లేకుండా ఎలా ఉండవో)
- శివ విరహితః - శివుడు లేనివాడు(శివ నామమును తలువనివాడు)
- శివమ్ న ఆప్నృతి - శివుని పొందలేడు
- న జానీషే కిమ్ వా - నీవు తెలుసుకోలేదా ఏమి?

తాత్పర్యం: ఓ మానవుడా! నీవు శివుని పొందాలని కోరుకుంటే, శివ అనే రెండు అక్షరాలను పలుకు. అలా కాకపోతే, ఆ శివము(మంగళము) నీకు లభించదు. ఇది వేదాల యొక్క సిద్ధాంతం . . కారణం లేకుండా ఏ కార్యం జరగదు కదా! వస్త్రానికి దారాలు, కుండకు మట్టి ఎలా కారణమో, అలాగే (శివ నామమును తలువనివాడు)శివుని పొందలేడు అని నీవు తెలుసుకోలేదా?

విశేషాలు: ఈ శ్లోకంలో శివుని పొందడానికి ఆయన నామస్మరణ అత్యంత ముఖ్యమైనదని నొక్కి చెబుతున్నారు. ప్రతి కార్యానికి ఒక కారణం ఉన్నట్లే, శివుని అనుగ్రహం పొందడానికి ఆయన నామాన్ని స్మరించడం ముఖ్యమైన కారణం అని వివరిస్తున్నారు.

23 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ పరమశివ కారుణ్య జలధే-
స్థిరీకృత్య స్వాంతే మమ విమల భావమ్ కురు సదా
చరేయమ్ సర్వమ్ తే నిరుపమ నిరాతంక మహసామ్
జ్వలత్ జ్వాలా జాల జ్వలితమ్ ఇదమ్ ఆసీత్ జగత్ ఇతి

ప్రతిపదార్థం:

పరమశివ కారుణ్య జలధే - ఓ పరమశివా, కరుణా సముద్రుడా !

శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ - శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను

మమ స్వాంతే - నా హృదయంలో

స్థిరీకృత్య- స్థిరంగా ఉంచి

సదా - ఎల్లప్పుడూ

విమల భావమ్ కురు- నిర్మలమైన భావాన్ని కలిగించు

ఇదమ్ జగత్ - ఈ జగత్తు

తే నిరుపమ నిరాతంక మహసామ్ - నీ సాటిలేని, నిర్భయమైన తేజస్సులయొక్క

జ్వలత్ జ్వాలా జాల జ్వలితమ్ ఆసీత్ ఇతి-- మండుతున్న అగ్ని జ్వాలల సమూహంతోవెలుగుచున్నదని

సర్వమ్ -అంతటా అంటకుండా

చరేయమ్ -చరిస్తాను.

తాత్పర్యం:

ఓ పరమశివా, కరుణా సముద్రుడా! శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను నా హృదయంలో స్థిరంగా ఉంచి ఎల్లప్పుడూ నాకు నిర్మలమైన భావాన్ని ప్రసాదించు.. ఈ జగత్తు నీ సాటిలేని మరియు నిర్భయమైన తేజస్సులతో మండుతున్న అగ్ని జ్వాలల సమూహంతో నిండి ఉన్నది. ! ఆ అగ్ని జ్వాలలు అంటకుండా నేను సంచరించేలా శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను నా హృదయంలో స్థిరంగా ఉంచి అనుగ్రహించు.

విశేషాలు:

ఈ శ్లోకంలో భక్తుడు పరమశివుని కరుణను అర్థిస్తున్నాడు. శివ నామ స్మరణ ద్వారా తన హృదయంలో స్థిరమైన, స్వచ్ఛమైన భక్తిని నింపమని ప్రార్థిస్తున్నాడు. తద్వారా శివుని తేజస్సును అనుభూతి చెందాలని కోరుకుంటున్నాడు. సృష్టి యొక్క భయంకరమైన స్థితిని గుర్తు చేస్తూ, శివుని యొక్క శాంతి స్వరూపాన్ని ఆశ్రయిస్తున్నాడు.

శ్లోకం: 24

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ వద వద రసజ్ఞే బుధ గణాః-
భవంతీమ్ తత్ నామ్నీమ్ అభిదధతు చైనమ్ యది న చేత్-
న యోగమ్ రూఢిమ్ వా భజసి ఖలు డిత్థాది తులనా _
భవేత్ దైవీ శక్తిః త్వయి విఫలితా స్యా ద్ధి చినుహి

ప్రతిపదార్థం:

- రసజ్ఞే — ఓ నాలుకా!
- బుధ గణాః - పండితులు
- భవంతీమ్- నిన్ను
- రసజ్ఞే- రసం జానాతి రసమును(రుచిని) తెలియునది అను అర్థంలో నిన్ను నాలుకా అని
- అభిదధతు చ = పిలుస్తారు.

- శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ – (కనుక రుచి తెలిసినదానివి కనుక) శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను మాటిమాటికి
- వద వద – పలుకు పలుకు
- యది న చేత్- అలా శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను నువ్వు పలుకకపోతే
- తత్ నామ్నీమ్ -- ఆ పేరుతో ఉన్న శక్తిని
- చ - మరియు
- ఏనమ్ - ఈ శివుని గురించి
- భజసి – సేవించకపోతే(చెప్పకపోతే)
- న యోగమ్ రూఢిమ్ వా ఖలు - నీపేరు యోగముచే కాని రూఢిచేకాని సార్థకము కాదు కదా !(యౌగికార్థము అంటే అసలు అర్థం. రూఢి అంటే లోకంలో ప్రసిద్ధమయిన అర్థం)
- డిత్థ+ఆది తులనా ఖలు భవేత్ -" డిత్థ " మొదలయిన అర్థం లేని పదాల వలె అర్థం లేనిదానివవుతావు.
- త్వయి= నీయందు
- దైవీ శక్తిః= దైవీ శక్తి (దివ్యశక్తి)
- విఫలితా స్యాత్ - విఫలమవుతుంది
- చినుహి - ఏది చేయుట మేలో ఆలోచించుకో. నిశ్చయించుకో.

తాత్పర్యం:

ఓ నాలుకా! పండితులు నిన్ను రుచిని తెలియునది అను అర్థంలో నిన్ను నాలుకా అని పిలుస్తారు.
కనుక రుచి తెలిసినదానివి కనుక శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను మాటిమాటికి పలుకు పలుకు
అలా శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలను నువ్వు పలుకకపోతే ఆ పేరుతో ఉన్న శక్తిని సేవించకపోతే
నీపేరు యోగముచే కాని రూఢిచేకాని సార్థకము కాదు కదా ! (అనగా రసజ్ఞ అను పేరు అర్థము లేనిదవుతుందని భావం)
డిత్థ " మొదలయిన అర్థం లేని పదాల వలె నువ్వు కూడా అర్థం లేనిదానివవుతావు. నీకు
పేరు జపించటం వలన కలిగే దివ్యశక్తి రాదు. ఏది చేయుట మేలో ఆలోచించుకో. నిశ్చయించుకో (శివ అనే నామస్మరణ చేయుమని సందేశం)

విశేషాలు: పిబరే రామరసం, శ్రీ రామ నీ నామమేమి రుచిరా మొదలయిన వాక్యాలు ఈ సందర్భంలో స్మరణీయాలు.

25 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ జగతి ఖలు నేత్ర ద్వయమిదమ్-
బహిః చక్షుః ద్వంద్వమ్ న హి దిశతి వస్తు వ్యవహితమ్-
ఇదమ్ బాహ్యాభ్యంతః స్ఫుట విమల విజ్ఞాన విభవమ్ _
గరీయస్త్వోచ్చారాత్ దిశతి ఖలు నేత్రమ్ సమధికమ్

ప్రతిపదార్థం:

- ఇదమ్ శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ - ఈ శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలు
- జగతి - ఈ లోకములో
- నేత్ర ద్వయమ్ ఖలు - నిజంగా రెండు కళ్ళ వంటివి కదా !
- బహిః చక్షుః ద్వంద్వమ్ - బయటి రెండు కళ్ళు

- వస్తు వ్యవహితమ్ న దిశతి - చాటుగా ఉన్న వస్తువులను చూపించలేవు
- హి- కాని
- ఇదమ్ నేత్రమ్ - ఈ శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాల నేత్రాలు
- బాహ్య అభ్యంతః - బయట మరియు లోపల
- స్ఫుట విమల విజ్ఞాన విభవమ్ - స్పష్టమైన, నిర్మలమైన జ్ఞాన సంపదను
- గరీయః తు ఉచ్చారాత్ - గొప్పదైన ఉచ్చారణ ద్వారా
- సమధికమ్ దిశతి ఖలు - నిస్సందేహంగా అధికమైన జ్ఞానమును ప్రసాదిస్తాయి.

  తాత్పర్యం:

  వ అనే ఈ రెండు అక్షరాలు నిజంగా ఈ లోకానికి రెండు కళ్ళ వంటివి. బయటి రెండు కళ్ళు కేవలం భౌతికమైన, దగ్గరగా ఉన్న వస్తువులనే చూడగలవు, లోపల ఉన్న వాటిని చూడలేవు. ఈ శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాల నేత్రాలు బయట మరియు లోపల ఉన్న స్పష్టమైన, నిర్మలమైన జ్ఞాన సంపదను గొప్పదైన ఉచ్చారణ ద్వారా నిస్సందేహంగా వెల్లడి చేసి అధికమైన జ్ఞానమును ప్రసాదిస్తాయి.

విశేషాలు: ఈ శ్లోకంలో శివ నామాన్ని లోకానికి రెండు కళ్ళతో పోల్చారు. భౌతికమైన కళ్ళు పరిమితమైన దృష్టిని కలిగి ఉంటాయి, కానీ శివ నామ స్మరణ అంతర్గత మరియు బాహ్య జ్ఞానాన్ని ప్రసాదించే దివ్యమైన నేత్రం వంటిది అని వివరిస్తున్నారు.

శ్లోకం: 26

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ వదన సదనే యస్య మహతః-
తదీయమ్ పాద అబ్జమ్ రఘుపతి పద అబ్జమ్ ప్రహసతి _
న తత్ చిత్రం తస్మిన్ పరమ పురుషార్థమ్ ప్రద రజః _
ప్రజాలానే మౌనేః దిశతి కిల సంసార పతనమ్

ప్రతిపదార్థం:

- శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ - శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలు
- యస్య మహతః వదన సదనే - ఎవరి గొప్ప ముఖమందు ఉంటాయో
- తదీయమ్ పాద అబ్జమ్ - ఆయన యొక్క పాద పద్మము
- రఘుపతి పద అబ్జమ్ ప్రహసతి - శ్రీరాముని పాద పద్మమును కూడా పరిహసిస్తాయి (గొప్పగా ఉంటాయి)
- న తత్ చిత్రం- ఇందులో ఆశ్చర్యం లేదు.
- తస్మిన్ పరమ పురుషార్థమ్ ప్రద రజః - ఆ శివనామమును పలుకువాని పాదాల ధూళి పరమ పురుషార్థాన్ని ప్రసాదించడంలో ఆశ్చర్యం లేదు
- ప్రజాలానే మౌనేః - ఎవడు శివ నామమును పలుకక మౌనిగా ఉంటాడో
- సంసార పతనమ్ దిశతి కిల - ఆ మౌనం సంసార పతనానికి కారణమవుతుంది కదా

  తాత్పర్యం:

ఎవరి గొప్ప ముఖమందు శివ అనే రెండు అక్షరాలు నిరంతరం ఉంటాయో, వారి పాద పద్మాలు శ్రీరాముని పాద పద్మాలను కూడా గొప్పదనంలో పరిహసిస్తాయి. ఆ పాదాల ధూళి పరమ పురుషార్థాన్ని ప్రసాదించడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. ఎవడు శివ నామమును పలుకక మౌనిగా ఉంటాడో ఆ మౌనం సంసార పతనానికి కారణమవుతుంది కదా(సంసారమున దిగబడి ఉంటాడు. ముక్తి పొందడు.)

విశేషాలు: ఈ శ్లోకంలో శివ నామ స్మరణ చేసేవారి పాదాల యొక్క గొప్పతను వర్ణిస్తున్నారు. వారి పాదాలు శ్రీరాముని పాదాల కంటే కూడా గొప్పవని చెప్పడం ద్వారా శివ నామ మహిమను తెలియజేస్తున్నారు.
శ్రీరామచంద్రుని పాధ ధూళి ఒక రాతిని నాతిగా చేసింది కానీ శివ అను రెండు అక్షరములు పలుకు వాని యొక్క పాద ధూళి ధర్మము అర్థం కామము మోక్షము అను నాలుగు పురుషార్థాలను ప్రసాదిస్తుందని భావం,

27 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ సకృదవశ ముచ్చారణ బలాత్
దిశేతాం సామ్రాజ్యం పురమథన తే ముక్తినిలయమ్|
న చేత్తస్యైవాంతః కిమివ నివసే దాంతర గుహా
విహారే లోలస్స న్నిద ముదవహా స్మే దృఢపదమ్||

ప్రతిపదార్థము:

- పురమథన - ఓ త్రిపురాసుర సంహారీ (శివా)!
- తే - నీ యొక్క
- శివ ఇతి - శివ అను
- ద్వౌ వర్ణౌ - రెండు అక్షరములు
- సకృత్ - ఒక్కసారి
- అవశమ్ - అప్రయత్నముగా
- ఉచ్చారణ బలాత్ - ఉచ్చరించుట వలన కలిగిన బలముచే
- ముక్తినిలయమ్ - మోక్షమునకు నిలయమైన
- సామ్రాజ్యమ్ - సామ్రాజ్యమును
- దిశేతామ్ - ఇచ్చును
- న చేత్ - అట్లు కాని యెడల
- లోలః సన్ – చంచలుడనైన
- అంతర గుహా విహారే - నా హృదయ గుహ యందు విహారము చేస్తూ
- తస్య ఏవ అంతః - దాని (ఆ రెండు అక్షరముల) లోపలనే
- కిమ్ ఇవ - ఎందుకు
- నివసేః - నివసించెదవు
- ఇదమ్ - ఈ విషయములో

- దృఢపదమ్ - స్థిరమైన నమ్మకమును
- ఉదవహః స్మ - కలిగియున్నాను

తాత్పర్యము:

ఓ పురమథనుడవైన శివా! 'శి' మరియు 'వ' అనే నీ రెండు అక్షరాలను ఒక్కసారి అప్రయత్నంగా ఉచ్చరించినంత మాత్రాననే నీవు ముక్తికి నిలయమైన గొప్ప సామ్రాజ్యాన్ని ప్రసాదిస్తావు. ఒకవేళ ఆ రెండు అక్షరాలలో అంతటి శక్తి లేకపోతే, నీవు చంచలుడనైన నా హృదయ గుహలో విహరిస్తూ వాటిలోనే('శి' మరియు 'వ' అనే అక్షరాలలోనే) ఎందుకు నివసిస్తావు? అందువలననే, ఆ రెండు అక్షరాల యొక్క శక్తిపై నాకు దృఢమైన నమ్మకం కలిగినది.

విశేషాలు:

- ఈ శ్లోకంలో శ్రీ ఆదిశంకరులు 'శివ' అనే రెండు అక్షరాల యొక్క మహిమను అద్భుతంగా వర్ణిస్తున్నారు.
- 'శివ' అనే నామం యొక్క ఉచ్చారణ కూడా మోక్షాన్ని ప్రసాదించగల శక్తిని కలిగి ఉంటుందని ఆయన నమ్ముతున్నారు.
- పరమశివుడు తన హృదయ గుహలో నిరంతరం విహరిస్తూ ఉంటాడని, ఆ హృదయానికి మూలమైన 'శివ' నామంలోనే ఆయన కొలువై ఉంటాడని భావిస్తున్నారు.
- ఈ శ్లోకం ద్వారా నామస్మరణ యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు శివుని యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని తెలియజేస్తున్నారు.
- 'పురమథన' అనే సంబోధన శివుడు త్రిపురాసురులను సంహరించిన శక్తిని గుర్తు చేస్తుంది, తద్వారా భక్తుల యొక్క అజ్ఞానాన్ని మరియు బంధాలను కూడా ఆయన తొలగించగలడని సూచిస్తుంది.
- శ్లోకంలోని చివరి వాక్యం ('ఇద ముదవహ స్మే దృఢపదమ్') శంకరుల యొక్క బలమైన విశ్వాసాన్ని వ్యక్తం చేస్తుంది.

28 వ శ్లోకం

శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ క్షితి- జల- శిఖి స్పర్శన- వియత్
వివస్వత్ శీతాంశు- ప్రథమ పురుషై రష్టభి రిదమ్_
తతం విశ్వం పశ్చాద్వదతి ఇతి మత్వా సుఖమహో
నరః ప్రోజ్ఝ న్ సర్వం కిమితి న పిబేత్తన్మధురసమ్||

ప్రతిపదార్థము:

- శివా ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ: శివ అను ఈ రెండు అక్షరములు శివుని తెలుపుచు శివుడూ అష్టమూర్తి అగుటవలన
- క్షితి- - జల- శిఖి- స్పర్శన- వియత్: భూమి, నీరు, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము
- వివస్వత్- శీతాంశు- ప్రథమ పురుషైః -సూర్యుడు, చంద్రుడు, యజమానుడు అను ఎనిమిది మూర్తులచే
- ఇదమ్ అష్టభిః= అను ఈ ఎనిమిదింటిచే
- తతం విశ్వం- వ్యాపింపబడిన ఈ విశ్వమును
- పశ్చాత్ వదతి -తరువాత తెలుపుచున్నదని
- ఇతి మత్వా- అని భావిస్తే
- అహో సుఖమ్- ఎంతటి ఆనందమో!

- నరః- శ్రేష్ఠమయిన ఈ విషయాన్ని తెలుసుకొన్న మానవుడు
- సర్వమ్ ప్రోజ్ఝన్ - అన్నింటినీ విడిచి
- తత్ మధురసమ్- ఆ మధురమైన రసమును
- కిమ్ ఇతి న పిబేత్- ఎందుకు తాగుటలేదో తెలియుటలేదు.

తాత్పర్యము:

'శివ' అనే రెండు అక్షరాలు కేవలం శివుడిని మాత్రమే కాకుండా, భూమి, నీరు, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశం, సూర్యుడు, చంద్రుడు మరియు యజమానుడు అనే అష్టమూర్తుల రూపంలో ఈ విశ్వమంతా వ్యాపించి ఉన్న శివుడిని కూడా తెలియజేస్తాయి. ఈ విషయాన్ని తెలుసుకున్న మనిషి, అన్ని ఇతర విషయాల నుండి తన మనస్సును మరల్చి, శివుని యొక్క ఈ మధురమైన నామస్మరణను ఎందుకు ఆస్వాదించడో అర్థం కావడం లేదు. నిజానికి ఈ విశ్వమంతా శివమయమే కదా!

విశేషాలు:

- ఈ శ్లోకంలో ఆదిశంకరులు శివుని యొక్క సర్వవ్యాపకత్వాన్ని తెలియజేస్తున్నారు. శివుడు కేవలం ఒక దైవం మాత్రమే కాకుండా, ఈ విశ్వంలోని ప్రతి అంశంలోనూ ఉన్నాడని ఆయన భావిస్తున్నారు.
- 'అష్టమూర్తులు' అనే భావన శివుని యొక్క వివిధ రూపాలను సూచిస్తుంది. ఈ ఎనిమిది మూర్తులు ప్రకృతి యొక్క ప్రాథమిక శక్తులు మరియు అంశాలను కలిగి ఉంటాయి.
- 'శివ' అనే రెండు అక్షరాల యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఈ శ్లోకం నొక్కి చెబుతోంది. ఈ నామం యొక్క స్మరణ అన్ని బాధలను తొలగించి, శాశ్వతమైన ఆనందాన్ని కలిగిస్తుందని శంకరులు సూచిస్తున్నారు.
- మానవులు లౌకిక విషయాల పట్ల ఆకర్షితులై, శివనామ స్మరణ యొక్క గొప్పతను గుర్తించలేకపోతున్నారని శంకరులు ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్నారు.
- ఈ శ్లోకం భక్తి యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు శివునిపై విశ్వాసం ఉంచడం ద్వారా మోక్షాన్ని పొందవచ్చని తెలియజేస్తుంది.

శ్లోకం 26:

శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ ప్రకటిత నిజద్వంద్వ విధయా
జగన్మాతాపిత్రోర్మిథునమదధాతాం శ్రుతిపథే-
జనాస్తస్మాద్యూయం తరత చరతావశ్యమవనౌ
పితృభ్యాం నైవాన్యత్ పరమపద సంప్రాప్తి విభవే

- ప్రతిపదార్థం:

  శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ - శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలకు

  - నిజద్వంద్వ విధయా ప్రకటిత – ద్వంద్వ సమాసము చెప్పుకొంటే అవి
  - జగన్మాతాపిత్రోః మిథునం - జగత్తు యొక్క తల్లిదండ్రుల జంటను (పార్వతీ పరమేశ్వరులుగా)
  - శ్రుతిపథే అదధాతాం - చెవులయందు ప్రవేశపెట్టుచున్నవి
  - తస్మాత్ - అందువలన
  - జనాః - ఓ ప్రజలారా
  - యూయం -మీరు శివనామమును పలుకుచూ

- అవశ్యం- వెంటనే
- తరత -తరించండి.
- అవనౌ చరత - మీరు ఆవిధంగా భూమిపై సంచరించండి
- పరమపద సంప్రాప్తి విభవే - మోక్ష సామ్రాజ్యాన్ని పొందడానికి
- పితృభ్యాం న ఏవ అన్యత్ - తల్లిదండ్రుల కంటే వేరుగా ఇంకొకరు సమర్థులు కారు.

- తాత్పర్యం: "శివ" అనే రెండు అక్షరాలు జగత్తుకు తల్లిదండ్రులైన పార్వతీ పరమేశ్వరుల దివ్యమైన జంట అని వేదాలు స్పష్టంగా ప్రకటిస్తున్నాయి. ఓ మానవులారా! కాబట్టి, మీరు ఈ తల్లిదండ్రుల అనుగ్రహంతో తరించి, భూమిపై ధర్మాచరణతో జీవించండి. మోక్షాన్ని పొందడానికి వారి కన్నా వేరైన మార్గం లేదు.
- విశేషాలు:
  - ఈ శ్లోకంలో "శివ" అనే రెండు అక్షరాల యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తున్నారు. ఈ రెండు అక్షరాలు జగన్మాత మరియు జగత్పిత అయిన శివపార్వతుల స్వరూపంగా భావించబడుతున్నాయి.
  - వేదాలు కూడా ఈ దంపతుల యొక్క గొప్పతనాన్ని చాటుతున్నాయని కవి చెబుతున్నారు.
  - మోక్షాన్ని పొందడానికి శివపార్వతుల అనుగ్రహమే ముఖ్యమని, వారిని ఆశ్రయించడమే సరైన మార్గమని ఈ శ్లోకం నొక్కి చెబుతోంది.

30 వశ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ రసిక రసనా రంగచతురౌ
మనోధర్మాధర్మాభ్యసన గజకంఠీరవ శిశూ _
వపుః కార్యాకార్య వ్యసన హరిణ వ్యాఘ్రకలభౌ
వినోదం తన్వాతే కిమిహ మమ కాలాపనయనే

ప్రతిపదార్థం:

- శివ ఇతి ద్వావర్ణౌ- శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలు
- రసిక రసనా రంగ చతురౌ -రసికుల నాలుక అను రంగస్థలంపై నేర్పరులైన నటుల జంటగా ఉన్నది.
- మనః +ధర్మ+అధర్మాభ్యసన గజకంఠీరవ శిశూ - మనస్సు యొక్క ధర్మము, అధర్మాలనే ఏనుగులను శిక్షించే సింహపు పిల్లలు అయి ఉన్నాయి.
- వపుః కార్య+అకార్య వ్యసన హరిణ వ్యాఘ్ర కలభౌ - శరీరం యొక్క చేయదగిన మరియు చేయకూడని పనులనే జింకల పాలిటి పులి పిల్లలు
- వినోదం తన్వాతే -ఆ అక్షరము లిట్లు వినోదం కలిగించుచుండగా
- కిమ్ ఇహ= ఇక్కడ
- మమ= నాకు
- కాలాపనయనే - కాలాన్ని గడపడంలో
- కిమ్ = ఏమి కావలెను? (వేరే వినోద సాధనాలు అక్కర లేదని భావం)

☐ తాత్పర్యం: "శివ" అనే రెండు అక్షరాలు నా నాలుకపై నాట్యం చేసే రసజ్ఞులైన నటులు. అవి నా మనస్సులోని మంచి మరియు చెడు అనే బలమైన ఏనుగులను అదుపులో ఉంచే సింహపు పిల్లలు. నా శరీరం యొక్క కర్తవ్యాలు మరియు

అకర్తవ్యాలనే జింకలకు పులి పిల్లలుగా మారి అవి వినోదం కలిగిస్తున్నాయి. ఇలాంటి స్థితిలో నా కాలాన్ని గడపడంలో ఇంకేమి వినోదం ఉంటుంది? (అంటే, శివనామ స్మరణే నాకు గొప్ప ఆనందాన్నిస్తోంది.)

విశేషాలు:

- ఈ శ్లోకంలో కవి "శివ" అనే రెండు అక్షరాల యొక్క శక్తిని మరియు ప్రభావాన్ని వివిధ రూపకాల ద్వారా వివరిస్తున్నారు.
- నాలుకపై నాట్యంచేసే నటులుగా వర్ణించడం ద్వారా నిరంతర స్మరణ యొక్క మాధుర్యాన్ని సూచిస్తున్నారు.
- మనస్సులోని ధర్మాధర్మాలను ఏనుగులతో పోల్చి, శివనామం వాటిని అదుపులో ఉంచే సింహంలా పనిచేస్తుందని చెబుతున్నారు.

31 వశ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ జగతి వశధాతు ప్రకటితా
వితి ప్రోచుః కేచిద్ధు వమితి తదీయాస్త్వచతురాః
-శివాత్సూత్రోద్ధారస్తదనుఖలు ధాత్వర్థ వివృతిః
కథం పౌర్వాపర్యం వదత విబుధాః సంశయమిదమ్

- శివ ఇతి ద్వౌ వర్ణౌ - శివ అనే ఈ రెండు అక్షరాలు
- జగతి - లోకంలో
- వశధాతు ప్రకటితా ఇతి- వశ అను ధాతువు స్పష్టంగా తెలియజేస్తున్నాయని(వశ అను ధాతువు నుండి పుట్టాయని)
- కేచిత్ ప్రోచుః - కొందరు చెప్పారు(సర్వము ఎవని వశమందుండునో వాడు శివుడు)
- తదీయాః తు అచతురాః - "వారు తెలివిలేనివారు.
- ఇతి ధ్రువమ్ = ఇది నిశ్చయము.
- శివాత్ - శివుని నుండి
- సూత్ర ఉద్ధారః-సంస్కృత వ్యాకరణమునకు మూలమైన మాహేశ్వర సూత్రగణము (అ ఇ ఉణ్) పుట్టినది.
- తదను ఖలు ధాతు అర్థ వివృతిః - దానినుండి ధాతువులు, వాటి అర్థాలు పుట్టాయి.
- కథమ్ - శివుని నుండి సూత్రం యొక్క ఉద్ధరణ, ఆ తరువాత
- విబుధాః = ఓ పండితులారా
- సంశయమ్ ఇదమ్ - ఈ సందేహాన్ని నివృత్తి చేస్తూ
- కథమ్ పౌర్వాపర్యం వదత= పూర్వాపరాలు ఎలా కుదురుతాయో చెప్పండి

□ తాత్పర్యం: కొందరు పండితులు ఏమంటారంటే, సంస్కృతంలోని 'శివ' అనే రెండు అక్షరాల పేరు 'వశ' అనే సంస్కృతపు మాట (ధాతువు) నుండి వచ్చిందని, ఇది తప్పకుండా నిజమని వాదిస్తారు. 'వశ' అంటే అన్నిటినీ తన ఆధీనంలో ఉంచుకునేవాడు అని అర్థం. కాబట్టి శివుడు అంటే అందరినీ తన అధీనంలో ఉంచుకునే దేవుడని వారి భావన.

కానీ, అలా చెప్పేవాళ్ళు బాగా ఆలోచించలేదనిపిస్తుంది. ఎందుకంటే, సంస్కృత వ్యాకరణానికి పునాదిలాంటి 'మాహేశ్వర సూత్రాలు' (అంటే అ ఇ ఉ ణ్ లాంటి 14 సూత్రాలు) శివుడి నుంచే వచ్చాయి కదా. ఆ సూత్రాల నుంచే క్రియల గురించిన పదాల (ధాతువుల) సమూహం పుట్టింది. ఆ ధాతువుల నుంచే వాటి అర్థాలు వచ్చాయి.

ఇలాంటప్పుడు, మొదట ఉన్న 'శివ' అనే పేరు తర్వాత వచ్చిన 'వశ' అనే ధాతువు నుంచి పుట్టిందని ఎలా చెప్పగలం? ఇది సరికాదు కదా. ఈ విషయాన్ని పండితులు కాస్త ఆలోచిస్తే బాగుంటుంది!

32 వశ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ గురుముఖత యేష్వన్నహరహః
జపిష్యత్యాశాస్యం న ఖలు తదయం పూర్ణహృదయః-
ఇతి ప్రాచీనాస్తే శివపదముపేత్య స్థితిమితాః
కిముద్దిశ్యాజాపీస్త్వమిహ శివ ఏవాసి భగవాన్

ప్రతిపదార్థం:

- శివేతి: శివ అని (ఈ రెండు అక్షరములు)
- ద్వౌ వర్ణౌ: రెండు అక్షరములు
- గురుముఖతః: గురువు యొక్క ముఖము నుండి (గురువు ద్వారా ఉపదేశించబడిన)
- యేష్యన్: ఎవడు
- అహరహః: ప్రతి దినము
- జపిష్యతి: జపించునో
- ఆశాస్యం: వానికి కోరదగినది (కోరిక)
- న ఖలు: నిశ్చయముగా ఉండదు
- తత్ అయం: ఇది తెలిసిన
- తే ప్రాచీనాః: పూర్వీకులు
- శివపదం: శివుని యొక్క స్థానమును (మోక్షమును)
- ఉపేత్య: పొంది
- స్థితిమితాః: స్థిరమైన స్థితి కలవారుగా (నిలకడ పొందినవారు)
- పూర్ణహృదయః: నిండిన హృదయము కలవారుగా అయ్యారు. (తృప్తి చెందినవాడు)
- ఇతి: ఈ విధముగా
- త్వం = నువ్వు కూడా
- ఇహ: నీవు ఇక్కడ(ఈ లోకములో)
- కిమ్ ఉద్దిశ్య: ఏమి ఉద్దేశించి
- అజాపీః -శివనామమును జపింపకున్నావు
- భగవాన్: ఓ పూజ్యుడా !నువ్వు కూడా భగవంతడయిన శివ నామమును జపిస్తే
- శివ ఏవ అసి: శివుడవే అవుతావు.

తాత్పర్యం:

"శివ" అనే ఈ రెండు అక్షరాలను గురువు ద్వారా తెలుసుకొని, ప్రతిరోజు జపించే వ్యక్తికి ఏ కోరికలూ ఉండవు. అతడు ఎల్లప్పుడూ తృప్తిగా ఉంటాడు. ఈ విషయాన్ని తెలుసుకున్న పూర్వీకులందరూ శివుని నామాన్ని ఆశ్రయించి మోక్షాన్ని పొందారు మరియు స్థిరమైన స్థితిని చేరుకున్నారు. నీవు కూడా ఈ "శివ" అనే రెండు అక్షరాలను జపిస్తే నీవే స్వయంగా శివుడవు అవుతావు. కాబట్టి నీవు ఈ జపం చేయడానికి వేరే ప్రత్యేకమైన ఉద్దేశం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు.

విశేషాలు:

- శివ నామ మహిమ: ఈ శ్లోకం శివుని నామ జపం యొక్క గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది. "శివ" అనే రెండు అక్షరాల జపం కూడా మోక్షాన్ని ప్రసాదించగలదని నమ్మకం.
- గురువు యొక్క ప్రాముఖ్యత: గురువు ద్వారా ఉపదేశం పొందడం యొక్క ప్రాధాన్యతను ఈ శ్లోకం నొక్కి చెబుతుంది. గురువు సరైన మార్గాన్ని చూపించి, మంత్రోపదేశం చేస్తారు.
- నిష్కామ భక్తి: నిష్కామంగా, అంటే ఎటువంటి కోరికలు లేకుండా శివుని జపించేవారికి పూర్ణత్వం లభిస్తుందని ఈ శ్లోకం సూచిస్తుంది.
- ప్రాచీనుల ఆదర్శం: పూర్వీకులు శివనామ జపం ద్వారా మోక్షాన్ని పొందారని చెప్పడం ద్వారా, ఈ మార్గం అనుసరించదగినదని తెలియజేస్తుంది.
- "నీవే శివుడవు": "నీవే శివుడవు" అని సంబోధించడం ద్వారా, భక్తుడు మరియు దేవుడు వేరు కాదని, భక్తి ద్వారా ఆ స్థితిని చేరుకోవచ్చని సూచిస్తుంది. ఇది అద్వైత భావనకు దగ్గరగా ఉంటుంది.

33వశ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ మనురయమభిన్న స్వరహలాం
విభేదాశ్చత్వారః ఫలిత పురుషార్థః శ్రుతిమతాః _
నచైకస్మిన్మంత్రే సకలపురుషార్థ ప్రతిగతిః
కిమర్థం భ్రాంత్యాన్యన్మను ధిషణయా బిభ్రథ ధురమ్

ప్రతిపదార్థం:

- అయం: ఈ
- శివ+ఇతి: శివ అని (ఈ రెండు అక్షరములు)
- ద్వౌ వర్ణౌ: రెండు అక్షరములు
- మనుః మంత్రము
- అభిన్న స్వరహలాం: వేరు చేయబడని అచ్చులు మరియు హల్లులు కలది (స్వరములు మరియు హల్లులు కలిసి ఉన్నది)
- విభేదాః చత్వారః: నాలుగు భాగాలు కలది. (శ్+ఇ, వ్+అ)
- ఫలిత పురుషార్థః: ఫలింపజేయబడిన నాలుగు పురుషార్థములు కలది. .
- శ్రుతిమతాః: వేదములచే అంగీకరించబడినవి.
- ఏకస్మిన్ మంత్రే: ఒకే మంత్రము ఇలా
- సకల పురుషార్థ ప్రతిగతిః: అన్ని పురుషార్థముల యొక్క ప్రాప్తిని కలిగించుట (పొందగలుగుట)
- న చ- వేరు ఎక్కడ లేదు.

- కిమ్ అర్థం: ఏమి కొరకు
- భ్రాంత్యా: భ్రాంతిచే (అజ్ఞానముచే)
- అన్యత్ మను: వేరొక మంత్రమునందు
- ధిషణయా: బుద్ధి జొనిపి
- బిభ్రథ ధురమ్: శ్రమించుట ఎందుకు?

తాత్పర్యం:

"శివ" అనే ఈ రెండు అక్షరాలే ఒక గొప్ప మంత్రం. ఇందులో కలిసి ఉన్న అచ్చులు మరియు హల్లులు (శ్+ఇ, వ్+అ) మొత్తం నాలుగు భాగాలుగా ఉండి, ధర్మం, అర్థం, కామం, మోక్షం అనే నాలుగు పురుషార్థాలను కూడా కలిగిస్తాయి. ఈ విషయం వేదాల ద్వారా కూడా అంగీకరించబడింది. ఒకే మంత్రం ఈ విధంగా అన్ని పురుషార్థాలను ప్రసాదించే శక్తి మరెక్కడా కనిపించదు. అటువంటి శక్తివంతమైన మంత్రం ఉండగా, మీరు ఎందుకు భ్రమలో పడి వేరే మంత్రాల వెంట మీ బుద్ధిని లగ్నం చేసి శ్రమిస్తున్నారు?

విశేషాలు:

- "శివ" ఒక మంత్రం: ఈ శ్లోకం "శివ" అనే నామాన్ని కేవలం ఒక పేరుగా కాకుండా, ఒక శక్తివంతమైన మంత్రంగా పరిగణిస్తుంది.
- నాలుగు పురుషార్థాలు: హిందూ ధర్మంలో ముఖ్యమైనవిగా భావించే ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షాలను ఈ మంత్రం ప్రసాదించగలదని చెప్పడం దీని ప్రత్యేకతను తెలియజేస్తుంది.
- స్వర మరియు హల్లుల కలయిక: "శివ" అనే పదంలోని అచ్చులు (ఇ, అ) మరియు హల్లులు (శ్, వ్) కలిసి ఉండటం వల్ల ఇది నాలుగు పురుషార్థాలకు సంకేతంగా భావించబడుతుంది.
- వేద సమ్మతం: ఈ మంత్రం యొక్క శక్తి వేదాల ద్వారా కూడా ధృవీకరించబడిందని చెప్పడం దీని ప్రామాణికతను పెంచుతుంది.
- అద్వితీయమైన శక్తి: ఒకే మంత్రం అన్ని పురుషార్థాలను ఇవ్వగలగడం అరుదని, కాబట్టి ఈ మంత్రాన్ని విడిచిపెట్టి వేరే వాటిని అనుసరించడం వృథా అని హెచ్చరిస్తుంది.
- భ్రాంతిని విడనాడమని సూచన: ఇతర మంత్రాల వెంట వెళ్ళడం భ్రాంతి అని, ఆ శ్రమ అనవసరమని ఈ శ్లోకం సూచిస్తుంది. "శివ" నామ జపమే అన్నిటికీ ఉత్తమమైన మార్గం అని తెలియజేస్తుంది.

34 వశ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ మధురిమ గరిమ్ణా మధురసే
పయఃపూరే కుత్స్వాం న పరమపరం కిం జనయతామ్ _
జహాసన్నాహారే సురపురి సదా గాంగ సలిలం
పిబన్ కో వా లిప్సాం భజతి సరసః పల్వలజలే

ప్రతిపదార్థం:

- శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ: శివ అను రెండు అక్షరములు
- మధురిమ గరిమ్ణా: మాధుర్యము యొక్క గొప్పతనముచే
- మధురసే: తేనెయందు

- పయఃపూరే: పాల ప్రవాహమునందు
- కుత్సాం: అసహ్యమును
- న పరమపరం కిం జనయతామ్: అత్యంతముగా పుట్టించవా ఏమి? (ఖచ్చితంగా పుట్టిస్తాయి)
- జహాసన్ ఆహారే: ఆహారమును విడిచి
- సురపురి సదా: స్వర్గలోకమునందు ఎల్లప్పుడూ
- గాంగ సలిలం పిబన్: గంగా నది యొక్క నీటిని త్రాగుచున్నవాడు
- కో వా: ఎవరు
- సరసః పల్వలజలే: రుచిలేని గుంటలోని నీటియందు
- లిప్సాం భజతి: కోరికను పొందుతాడు

తాత్పర్యం:

"శివ" అనే ఈ రెండు అక్షరాలు వాటి గొప్ప మాధుర్యంతో తేనె మరియు స్వచ్ఛమైన పాల వంటి వాటిలో కూడా అసహ్యాన్ని కలిగిస్తాయి. ఇందులో ఆశ్చర్యం ఏమీ లేదు. ఎందుకంటే, ఆహారంపై కోరికను విడిచిపెట్టి, స్వర్గలోకంలో ఎల్లప్పుడూ గంగానది యొక్క స్వచ్ఛమైన నీటిని త్రాగుతున్నవాడు, రుచిలేని చిన్న గుంటలోని నీటిని త్రాగాలని ఎలా కోరుకుంటాడు?

విశేషాలు:

- శివ నామ మాధుర్యం: ఈ శ్లోకం శివ నామం యొక్క గొప్ప మాధుర్యాన్ని వర్ణిస్తుంది. అది ఎంత మధురమైనదంటే, ఇతర రుచికరమైన పదార్థాలపై కూడా విరక్తిని కలిగిస్తుంది.
- ఉన్నతమైన అనుభవం: శివ నామ జపం యొక్క అనుభవం స్వర్గంలోని అమృతంతో సమానమని పోల్చబడింది. ఒకసారి ఆ అనుభవాన్ని పొందినవారు, సాధారణ విషయాలపై ఆసక్తి చూపరు.
- విరక్తి భావం: శివ నామ జపం భౌతికమైన కోరికల నుండి విముక్తి కలిగిస్తుందని ఈ శ్లోకం సూచిస్తుంది. ఉన్నతమైన ఆనందాన్ని పొందినవారు తక్కువ స్థాయి ఆనందాల కోసం ఆరాటపడరు.
- గంగా జలం యొక్క పవిత్రత: గంగా నది యొక్క నీటిని పవిత్రమైనదిగా మరియు శ్రేష్ఠమైనదిగా పేర్కొనడం జరిగింది. ఇది శివ నామ జపం యొక్క పవిత్రత మరియు శ్రేష్ఠతకు ఒక ఉదాహరణగా ఉపయోగించబడింది.
- సరసమైన పల్వల జలం: రుచిలేని గుంటలోని నీటిని సాధారణ భౌతిక సుఖాలకు పోల్చారు. శివ నామ జపం యొక్క ఆనందం ముందు ఇవి చాలా తక్కువగా కనిపిస్తాయి.

35 వశ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ పరమపద మాం పాహి పదయో——

ర్మిళిత్వాధావంతే యుగమభవ దష్టాక్షరమనుః _

సకృత్తం యః కోవా పఠతి తదధీనో గిరిధనుః

పరః సర్వాద్వైత ప్రథిత నిజసామ్రాజ్యవిభవైః

ప్రతిపదార్థం:

- శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ: శివ అను రెండు అక్షరములకు
- పరమ పద మాం పాహి పదయోః మిళిత్వా: పరమ, పాహి అనే పదములు కలిసి
- అధావంతే: చేరినట్లయితే

- అష్టాక్షర మనుః యుగం అభవత్: ఎనిమిది అక్షరముల మంత్రపు జంట అవుతుంది,
- సకృత్ - ఒకసారి
- తం యః కః వా పఠతి: దానిని ఎవరు పఠిస్తారో
- పరః: గొప్పవాడు (మరియు)
- గిరిధనుః: కొండను ధనుస్సుగా కల శివుడు
- సర్వాద్వైత ప్రథిత నిజసామ్రాజ్య విభవైః: అంతటా అద్వైతంగా ప్రసిద్ధి చెందిన తన నిజమైన సామ్రాజ్య వైభవములతో
- తత్ అధీనః: అతని ఆధీనంలో ఉంటాడు

తాత్పర్యం:

"శివ" అనే ఈ రెండు అక్షరాలకు ముందు "పరమ" అనే పదాన్ని మరియు తరువాత "మాం పాహి" (నన్ను రక్షించు) అనే పదాన్ని చేర్చితే, "పరమ శివ మాం పాహి" అనే ఎనిమిది అక్షరాల గొప్ప మంత్రం ఏర్పడుతుంది. ఈ మంత్రాన్ని ఒక్కసారి జపించిన వ్యక్తికి, కొండను ధనుస్సుగా కలవాడైన ఆ పరమశివుడు తన అద్వైత సామ్రాజ్య వైభవంతో వశమవుతాడు.

విశేషాలు:

- అష్టాక్షర మంత్రం: "పరమ శివ మాం పాహి" అనే ఎనిమిది అక్షరాల మంత్రం యొక్క శక్తిని ఈ శ్లోకం తెలియజేస్తుంది. ఇది శివుని అనుగ్రహాన్ని పొందడానికి ఒక శక్తివంతమైన మార్గంగా పరిగణించబడుతుంది.
- "గిరిధనుః": "కొండను ధనుస్సుగా కలవాడు" అనేది శివుని యొక్క ఒక విశేషణం. త్రిపురాసుర సంహారం సమయంలో శివుడు మేరు పర్వతాన్ని ధనుస్సుగా ఉపయోగించాడని పురాణాలు చెబుతున్నాయి.
- అద్వైత భావం: శివుడు సర్వాంతర్యామి మరియు అద్వైత స్వరూపుడని ఈ శ్లోకం సూచిస్తుంది. తన నిజమైన సామ్రాజ్య వైభవంతో అంటే తన యొక్క ఏకత్వ భావనతో భక్తునికి వశమవుతాడు.
- తక్షణ ఫలితం: ఈ మంత్రాన్ని ఒక్కసారి జపించినంత మాత్రాన శివుడు వశమవుతాడని చెప్పడం దీని యొక్క గొప్ప ప్రభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. భక్తునికి తక్షణమే శివుని అనుగ్రహం లభిస్తుందని భావం.
- సంపూర్ణ శరణాగతి: "మాం పాహి" (నన్ను రక్షించు) అనే పదం భక్తుని యొక్క సంపూర్ణ శరణాగతిని తెలియజేస్తుంది. శివునిపై పూర్తి నమ్మకంతో తనను తాను అప్పగించుకుంటే ఆయన తప్పకుండా రక్షిస్తాడని భావం.

ఈ శ్లోకం "పరమ శివ మాం పాహి" అనే మంత్రం యొక్క శక్తిని మరియు శివుని యొక్క కరుణను వివరిస్తుంది.

36 వశ్లోకం

శివేతి ద్వావర్ణౌ మమ వపుషి సర్వాంగ కవచౌ

పరం సవ్యాసవ్య ప్రసరణ పటిష్ఠాంబక వరౌ-

ఉభావంతర్బాహ్యహిత మథనకోదండతిలకౌ

భృశం స్యాత్తాం మోక్షశ్రియమవసరే దాతు ముదితౌ

ప్రతిపదార్థం:

- శివేతి ద్వౌ వర్ణౌ: శివ అను రెండు అక్షరములు
- మమ వపుషి సర్వాంగ కవచౌ: నా శరీరమునకు అన్ని అవయవములకు కవచముల జంట వలె ఉన్నాయి.

- పరం సవ్య అసవ్య ప్రసరణ పటిష్ఠ అంబక వరౌ: గొప్పగా కుడి మరియు ఎడమ వైపు వ్యాపించగల సమర్థులైన బాణముల శ్రేష్ఠపు జంట వలె ఉన్నాయి.
- ఉభౌ అంతః బాహ్య అహిత మథన కోదండ తిలకౌ: రెండు కూడా లోపలి మరియు వెలుపలి శత్రువులను నాశనం చేసే ధనుస్సుల శ్రేష్ఠమైన చిహ్నముల వలె ఉన్నాయి.
- మోక్ష శ్రియం అవసరే దాతుం ముదితౌ: ఈ రెండు అక్షరములు సమయము వచ్చినప్పుడు మోక్ష లక్ష్మిని ఇవ్వడానికి సంతోషించినవిగా
- భృశం స్యాతాం: మిక్కిలిగా అగుగాక

తాత్పర్యం:

"శివ" అనే ఈ రెండు అక్షరాలు నా శరీరానికి అన్ని వైపుల నుండి రక్షించే కవచాల జంటలా ఉన్నాయి. అవి కుడి మరియు ఎడమ వైపులకు వేగంగా దూసుకుపోయే బలమైన బాణాల జంటలా శోభిస్తున్నాయి. అంతేకాదు, అవి నా లోపలి (కామ, క్రోధాది) మరియు వెలుపలి (శత్రువులు, బాధలు) శత్రువులను నాశనం చేసే గొప్ప ధనుస్సుల చిహ్నాల వలె ఉన్నాయి. ఆ రెండు అక్షరాలు సరైన సమయం వచ్చినప్పుడు నాకు మోక్షలక్ష్మిని ప్రసాదించడానికి ఎల్లప్పుడూ సంతోషంగా ఉండుగాక!

విశేషాలు:

- రక్షా కవచం: "శివ" నామం భక్తునికి ఒక రక్షా కవచంలా పనిచేస్తుందని ఈ శ్లోకం వర్ణిస్తుంది. ఇది అన్ని రకాల బాధలు మరియు ప్రమాదాల నుండి కాపాడుతుంది.
- శక్తివంతమైన బాణాలు: ఈ రెండు అక్షరాలను శక్తివంతమైన బాణాలతో పోల్చడం జరిగింది. ఇవి భక్తుని యొక్క సమస్యలను మరియు అడ్డంకులను నిర్మూలించగల సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంటాయి.
- శత్రు సంహారం: "శివ" నామం కేవలం భౌతిక శత్రువులనే కాకుండా, అంతర్గత శత్రువులైన దుర్గుణాలను కూడా నాశనం చేస్తుందని చెప్పబడింది.
- మోక్ష ప్రదాత: సరైన సమయంలో "శివ" నామం భక్తునికి మోక్షాన్ని ప్రసాదిస్తుందని ఈ శ్లోకం ఆశాభావంతో తెలియజేస్తుంది. ఇది అత్యున్నతమైన లక్ష్యాన్ని చేరుకోవడానికి సహాయపడుతుంది.
- సంతోషకరమైన అనుగ్రహం: మోక్షాన్ని ప్రసాదించడానికి "శివ" నామం ఎల్లప్పుడూ సంతోషంగా ఉంటుందని చెప్పడం, శివుని యొక్క కరుణ మరియు అనుగ్రహం ఎల్లప్పుడూ భక్తులపై ఉంటుందని సూచిస్తుంది.

ఈ శ్లోకం "శివ" నామం యొక్క రక్షణాత్మకమైన మరియు మోక్షప్రదమైన శక్తులను వివరిస్తుంది.

37 వశ్లోకం

శివపదాదధికో న పరో మనుః

శివపదాదధికా న పరా గతిః-శి

వపదాదధికం న పరం పదం

శివపదాదధికం న హి శాసనమ్

ప్రతిపదార్థం:

- శివపదాత్ అధికః: శివుని పదం కంటే గొప్పదయిన
- న పరః మనుః: వేరొక మంత్రం లేదు
- శివపదాత్ అధికా: శివుని పదం కంటే గొప్పదయిన

- న పరా గతిః: వేరొక గమ్యం లేదు (మోక్షం లేదు)
- శివపదాత్ అధికం: శివుని పదం కంటే గొప్పదయిన
- న పరం పదం: వేరొక ఉన్నతమైన స్థానం లేదు
- శివపదాత్ అధికం: శివుని పదం కంటే గొప్పదయిన
- న హి శాసనమ్: నిశ్చయంగా శాసనము లేదు (ఆజ్ఞ లేదు)

తేలిక భాషలో తాత్పర్యం:

శివుని పదం కంటే గొప్పదైన మంత్రం మరొకటి లేదు. శివుని పదం కంటే ఉత్తమమైన గమ్యం (మోక్షం) లేదు. శివుని పదం కంటే గొప్పదైన ఉన్నతమైన స్థానం లేదు. శివుని పదం కంటే అధికమైన శాసనం (ఆజ్ఞ) కూడా లేదు.

విశేషాలు:

- శివుని యొక్క సర్వోన్నతత్వం: ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క అత్యున్నత స్థానాన్ని మరియు ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. ఆయన కంటే గొప్పది ఏదీ లేదని స్పష్టం చేస్తుంది.
- మంత్రాలలో శ్రేష్ఠమైనది: శివుని నామం లేదా ఆయనకు సంబంధించిన మంత్రాల కంటే శక్తివంతమైన మంత్రం మరొకటి లేదని ఈ శ్లోకం తెలియజేస్తుంది.
- అత్యుత్తమమైన గమ్యం: మోక్షం లేదా అంతిమ గమ్యం శివుని పాదాలను చేరుకోవడమేనని, దాని కంటే ఉత్తమమైన గమ్యం మరొకటి లేదని ఈ శ్లోకం చెబుతుంది.
- ఉన్నతమైన స్థానం: ఆధ్యాత్మికంగా చేరుకోదగిన అత్యున్నతమైన స్థానం శివుని యొక్క లోకమేనని, దానిని మించిన స్థానం లేదని ఈ శ్లోకం నొక్కి వక్కాణిస్తుంది.
- అంతిమ శాసకుడు: శివుని ఆజ్ఞ లేదా శాసనమే అంతిమమైనదని, దానిని మించిన అధికారం మరొకటి లేదని ఈ శ్లోకం తెలియజేస్తుంది. ఆయన సర్వాధిపతి అని భావం.

ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క తిరుగులేని గొప్పతనాన్ని మరియు ఆయన యొక్క ప్రాధాన్యతను స్పష్టంగా తెలియజేస్తుంది.

38 వశ్లోకం

శివస్త్రాతా శివోదాతా

శివో మాతా శివః పితా _

శివ ఏవ హి మే సర్వం

శివాదన్యం న వేద్మ్యహమ్

ప్రతిపదార్థం:

- శివః త్రాతా: శివుడే రక్షకుడు
- శివః దాతా: శివుడే ఇచ్చువాడు (అన్నిటినీ ప్రసాదించువాడు)
- శివః మాతా: శివుడే తల్లి
- శివః పితా: శివుడే తండ్రి
- శివః ఏవ హి మే సర్వం: శివుడే నిశ్చయముగా నాకు అన్నియు
- శివాత్ అన్యం న వేద్మి అహమ్: శివుని కంటే వేరొకరిని నేను ఎరుగను

తేలిక భాషలో తాత్పర్యం:

శివుడే నాకు రక్షకుడు, శివుడే అన్నీ ఇచ్చే దాత. శివుడే నాకు తల్లి మరియు శివుడే తండ్రి. నిశ్చయంగా శివుడే నాకు సర్వస్వము. శివుని కంటే వేరొకరిని నేను ఎరుగను.

విశేషాలు:

- శివుడే సర్వస్వం: ఈ శ్లోకం భక్తుని యొక్క పూర్తి శరణాగతిని మరియు శివునిపై గల అచంచలమైన విశ్వాసాన్ని తెలియజేస్తుంది. భక్తుడు తన జీవితంలో అన్ని బంధాలు మరియు సంబంధాలలో శివుడినే చూస్తాడు.
- రక్షకుడు మరియు దాత: శివుడు భక్తులకు అన్ని ఆపదల నుండి రక్షించేవాడు మరియు వారికి కావలసిన సమస్తాన్ని ప్రసాదించే దాత అని భావన.
- తల్లి మరియు తండ్రి: శివుడు తల్లిలా ప్రేమను, అనురాగాన్ని మరియు తండ్రిలా సంరక్షణను అందిస్తాడని భక్తుడు విశ్వసిస్తాడు. ఈ సంబంధం శివుని యొక్క కరుణామయమైన స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- అన్యము తెలియదు: "శివుని కంటే వేరొకరిని నేను ఎరుగను" అని భక్తుడు చెప్పడం అతని యొక్క ఏకైక భక్తిని మరియు శివునిపై పూర్తిగా ఆధారపడటాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది అద్వైత భావనకు దగ్గరగా ఉంటుంది, ఇక్కడ భక్తుడు మరియు దేవుడు వేరు కాదని భావిస్తారు.
- భక్తి యొక్క తీవ్రత: ఈ శ్లోకం భక్తి యొక్క అత్యున్నత స్థాయిని తెలియజేస్తుంది, ఇక్కడ భక్తుడు తన జీవితంలోని ప్రతి అంశంలో శివుడిని అనుభవిస్తాడు.

ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క సర్వవ్యాపకత్వం మరియు భక్తుని యొక్క దృఢమైన విశ్వాసాన్ని తెలియజేస్తుంది.

39 వశ్లోకం

శివపదమణిమాలాం యే తు కైవల్యమూలాం
దధతి పఠనమాత్రాద్ద్రాక్శివాధీన చిత్తాః _
భవతి ఖలు భవానీ భర్గయో రాజధానీ
ప్రమథ విహృతివాటీ భానుభూతేశ్వ పేటీ

ప్రతిపదార్థం:

- కైవల్యమూలాం: మోక్షమునకు మూలమైనద
- శివపదమణిమాలాం: శివుని పాదములనే మణిమాలికను
- యే తు: ఎవరైతే
- దధతి: ధరిస్తారో (మనస్సునందుంచుకుంటారో)
- పఠనమాత్రాత్: చదివినంత మాత్రమున
- ద్రాక్ శివ అధీన చిత్తాః: వెంటనే శివుని ఆధీనమైన (శివునియందు లగ్నమయిన) మనస్సు కలవారు
- ప్రమథ విహృతివాటీ: ప్రమథ గణముల విహార స్థలము అయిన
- భానుభూతేశ్వ పేటీ: సూర్యుడు మరియు జీవులకు నిధి వంటిదయిన
- భవానీ భర్గయోః రాజధానీ: పార్వతీ పరమేశ్వరుల యొక్క రాజధాని అయిన కైలాసాన్ని
- భవతి ఖలు: నిశ్చయముగా చేరుకొంటారు.

తాత్పర్యం:

మోక్షానికి మూలమైన శివుని పాదాలనే మణిమాలికను ఎవరైతే తమ మనస్సులో ధరిస్తారో, వారు దానిని చదివినంత మాత్రాన వెంటనే శివుని ఆధీనమైన మనస్సును పొందుతారు. అటువంటి మనస్సు నిశ్చయంగా పార్వతీ పరమేశ్వరుల యొక్క రాజధాని అవుతుంది. అది ప్రమథ గణాల విహార స్థలం మరియు సూర్యుడు, సమస్త జీవులకు నిధి వంటిది.

విశేషాలు:

- శివపదమే మణిమాల: శివుని పాదాలను అమూల్యమైన మణిమాలతో పోల్చడం జరిగింది. ఇది శివుని యొక్క పవిత్రతను మరియు ఆయనపై భక్తి యొక్క విలువను సూచిస్తుంది.
- మోక్షానికి మూలం: శివుని పాదాలను స్మరించడం లేదా ఆయన నామాన్ని జపించడం మోక్షానికి మార్గమని ఈ శ్లోకం తెలియజేస్తుంది.
- తక్షణ ఫలితం: ఈ మంత్రాలను లేదా శివుని గురించిన స్తోత్రాలను చదివిన వెంటనే మనస్సు శివునిపై లగ్నం అవుతుందని చెప్పడం దీని యొక్క శక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- పార్వతీ పరమేశ్వరుల రాజధాని: భక్తుని యొక్క మనస్సు పార్వతీ పరమేశ్వరుల నివాస స్థానంగా మారుతుందని చెప్పడం, ఆ మనస్సు పవిత్రమైనదని మరియు దైవానికి చేరువైనదని సూచిస్తుంది.
- ప్రమథ గణాల విహార స్థలం: ప్రమథ గణాలు శివుని యొక్క అనుచరులు. భక్తుని మనస్సు వారి విహార స్థలంలా ఉండటం ఆనందం మరియు పవిత్రతను సూచిస్తుంది.
- సూర్యుడు మరియు జీవులకు నిధి: భక్తుని మనస్సు సూర్యుని వంటి ప్రకాశాన్ని మరియు సమస్త జీవులకు ఆధారమైన నిధిని పోలి ఉంటుందని చెప్పడం దాని యొక్క గొప్పతను తెలియజేస్తుంది. ఇది జ్ఞానానికి మరియు జీవనాధారానికి సంకేతం.

ఈ శ్లోకం శివునిపై భక్తి యొక్క గొప్పతనాన్ని మరియు దాని ద్వారా కలిగే ఆధ్యాత్మిక ప్రయోజనాలను వివరిస్తుంది.

40 వశ్లోకం

శివలింగముమైవాంగ

మనయా సహితస్తథా _

తయోః సంబంధ ఇత్యేవం

పదత్రయముపాస్మహే __

ప్రతిపదార్థం:

- శివః లింగమ్ - శివుడే లింగము
- ఉమా +ఏవ అంగం:, పార్వతియే అంగము
- తథా: అట్లే
- ఉమయా సహితః ఉమతో కూడినవాడు సాంబశివుడు
- ఏవం: ఈ విధముగా
- తయోః సంబంధః వారిద్దరి సంబంధము మూడవది
- ఇతి - అను
- పదత్రయమ్ ఉపాస్మహే: మూడు పదములను మేము ఉపాసిస్తాము

తాత్పర్యం:

శివుడు లింగ స్వరూపుడు, పార్వతి ఆయనకు అంగము వంటిది. ఆ పార్వతితో కూడిన శివుడే సాంబశివుడు. ఈ శివుడు, పార్వతి మరియు వారి యొక్క సంబంధము - ఈ మూడు పదములను మేము ఆరాధిస్తాము. (ఈ శ్లోకం శివ మరియు పార్వతుల యొక్క స్వరూపాన్ని చక్కగా తెలిపి ఉపాసించమని చెబుతోంది.)

విశేషాలు:

- శివలింగం మరియు శక్తి: ఈ శ్లోకం శివలింగాన్ని కేవలం ఒక చిహ్నంగా కాకుండా, స్వయంగా శివుని స్వరూపంగా భావిస్తుంది. పార్వతిని (ఉమ) ఆయన యొక్క శక్తిగా, అంగంగా వర్ణిస్తుంది. ఇది శివుడు మరియు శక్తి యొక్క అవినాభావ సంబంధాన్ని సూచిస్తుంది.
- సాంబశివుని ఆరాధన: "ఉమయా సహితః" (ఉమతో కూడినవాడు) అనే పదం సాంబశివుని సూచిస్తుంది. శివుడిని ఆయన శక్తితో కలిపి ఆరాధించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఈ శ్లోకం తెలియజేస్తుంది.
- మూడు పదాల ఉపాసన: శివుడు, పార్వతి మరియు వారి సంబంధం - ఈ మూడింటిని మూడు ముఖ్యమైన అంశాలుగా భావించి ఉపాసించాలని చెప్పడం జరుగుతోంది. వారి సంబంధం వారి ఏకత్వాన్ని మరియు సృష్టిలోని పురుష-ప్రకృతి తత్వాన్ని సూచిస్తుంది.
- శివపార్వతుల ఏకత్వం: ఈ శ్లోకం శివ మరియు పార్వతుల యొక్క ఏకత్వాన్ని మరియు వారి యొక్క సమగ్ర స్వరూపాన్ని అర్థం చేసుకోవడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. వారిని వేర్వేరుగా కాకుండా ఒకే తత్వంగా చూడాలని సూచిస్తుంది.
- సంపూర్ణ ఆరాధన: శివపార్వతుల యొక్క స్వరూపాన్ని పూర్తిగా తెలుసుకొని ఆరాధించడం వలన సంపూర్ణమైన ఫలితం లభిస్తుందని ఈ శ్లోకం యొక్క భావం.
- . ఈ శ్లోకం శివ మరియు శక్తి యొక్క ఐక్యతను మరియు వారి యొక్క సంపూర్ణ ఆరాధన యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.

ఇతి శ్రీమచ్ఛంక రాచార్యకృతా శివపదమణిమాలా సంపూర్ణా.

ఈ శ్లోకంతో శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యకృత శివపదమణిమాలా సంపూర్ణమవుతుంది

ఓం నమశ్శివాయ

______